

Marianna Pukkala

LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN VAIKUTUKSET LAPSEN SEKSUAALISUUTEEN

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Maaliskuu 2021

TIIVISTELMÄ

Marianna Pukkala: Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta lapsuudessa. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset lapsen seksuaalisuuteen.

Kandidaatintyö

Tampereen yliopisto

Terveystieteiden tutkinto-ohjelma

Maaliskuu 2021

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vakava lapsen perus- ja seksuaalioikeuksien loukkaus, erityisesti sen loukatessa lapsen kehollista koskemattomuutta. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä saattaa olla vakavia fyysisiä, psyykkisiä ja seksuaalisia seurauksia, jotka vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Seksuaalisen hyväksikäytön rikkoessa lapsen kehon koskemattomuutta altistuu lapsi kehitystasoonsa nähden liian varhaisille seksuaalisille kokemuksille. Moninaiset sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät vaikeudet ovatkin seksuaalista hyväksikäyttöä lapsuudessaan kokeneilla tyypillisiä, kuten seksualisoitunut käyttäytyminen.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tarkastelevissa tutkimuksissa on havainnointu, että seksualisoitunut käyttäytyminen on suhteellisen tavallinen oire seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille. Suomessa arviolta 4–8 % tytöistä ja 1–3 % pojista kokee seksuaalista hyväksikäyttöä. Heistä mahdollisesti noin 10–30 % tulee seksualisoituneen käyttäytymisen oireita. Lapsen seksualisoituneella käyttäytymisellä tarkoitetaan sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka on tunkeilevaa, pakottavaa, loukkaavaa tai kehityksellisesti epänormaalia. Koska lapsuudessa koetulla seksuaalisella hyväksikäytöllä voi olla kauaskantoisia seurauksia uhrin seksuaalisuudelle, on oireiden varhainen tunnistaminen ja hoito tärkeää.

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena on tarkastella seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan vaikutuksia alle 10-vuotiaan lapsen seksuaalisuuteen. Rajaus on tehty iän perusteella kandidaatintutkielman käsitellessä lapsuutta. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksista lapsen seksuaalisuuteen, erityisesti seksualisoituneen käyttäytymisen muodossa. Vaikka prosentuaalisesti voidaan arvioida lapsen seksuaalisen hyväksikäytön olevan esimerkiksi Suomessa melko marginaalinen ongelma, on jokainen prosentti ja yksittäinen tapaus liikaa. Lapsen seksuaalisen hyväksikäyttö on vakava lapsen kehon koskemattomuuden loukkaus vaikuttaen kielteisesti lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja kehittyvään seksuaalisuuteen.

Kirjallisuuskatsauksessa analysoitujen tulosten mukaan seksualisoitunut käyttäytyminen on melko tavallinen seuraus seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille. Seksualisoitunut käyttäytyminen voi kuitenkin ilmetä moninaisina oireina ja erilaiset lapseen tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät tekijät saattavat vaikuttaa oireiden luonteeseen ja vakavuuteen. Osalle puolestaan ei koskaan tule selkeitä oireita tai ne voivat ilmetä viikkojen, kuukausien tai vuosien kuluttua. Empiirinen kirjallisuus ehdottaa kahta teoreettista mallia lapsuuden seksualisoituneen käyttäytymisen etiologiasta seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen. Nämä ovat traumaattinen seksuaalisuus ja kehityspsykologinen malli, joissa molemmissa nostetaan esille post-traumaattisen stressin oireiden yhteys seksualisoituneeseen käyttäytymiseen. Alustavaa näyttöä löytyykin siitä, miten seksualisoitunut käyttäytyminen selittyisi enemminkin traumaan liittyvillä tekijöillä, kuten post-traumaattisen stressin oireilla, kuin esimerkiksi lapseen liittyvillä tekijöillä. Lisää tutkimusta kuitenkin tarvitaan, jotta seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumisen mekanismit ja prosessit ymmärretään. Tiedon tuottaminen on tärkeää myös hoidollisesta näkökulmasta, jotta tunnistetaan ne lapset, jotka mahdollisesti saavat oireita ja ymmärretään millaisia hoidollisia interventioita heille tulisi kohdentaa.

Avainsanat: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, lapsuuden seksualisoitunut käyttäytyminen, lapsuus, seksuaalisuus,

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Seksuaalisuutta loukkaava väkivalta lapsuudessa	3
2.1 Käsitteellisiä paikannuksia lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön	5
2.2 Tarkennuksia käsitteisiin	7
2.3 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyys	9
3 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset lapsuudessa	10
4 Mitä seksuaalisuus on	12
5 Seksuaalisuus lapsuudessa	13
5.1 Seksuaalioikeudet lapsuudessa	14
5.2 Seksuaalinen käyttäytyminen lapsuudessa	15
5.3 Epänormaali seksuaalinen käyttäytyminen lapsuudessa	18
6 Seksualisoitunut käyttäytyminen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena	19
6.1 Lapsen seksualisoitunut käyttäytyminen	19
6.2 Riskitekijöitä seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiselle	21
6.2.1 Lapseen liittyvät tekijät	21
6.2.2 Hyväksikäyttöön liittyvät tekijät	23
6.3 Seksualisoituneen käyttäytymisen teoreettiset mallit	24
7 Pohdinta	26
7.1 Tutkielman keskeiset tulokset ja johtopäätökset	27
7.2 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	30
7.3 Tutkielman merkityksellisyys ja esiin nousseet jatkotutkimusaiheet	32
Lähteet	34

1 JOHDANTO

”Olen miettinyt, kuinka erilaista elämäni olisikaan voinut olla, jos minua ei olisi lapsena rikottu. Kuinka olisin saanut elämäni reppuun evääksi syvän luottamuksen, tunteen että olen arvokas, että minulla on oikeus puolustaa rajojani ja ettei minun kannata tai tarvitse hyväksyä kaikenlaista kohtelua.” (Yle uutiset 2019.) Seksuaalisuutta loukkaavalla väkivallalla lapsuudessa on kauaskantoisia seuraamuksia väkivaltaa kokeneelle. Teko vahingoittaa ja traumatisoi uhria usein syvästi murentaen turvallisuuden tunnetta, johon kuuluu keskeisesti luottamus, joka rikotaan väkivallan teossa. Seksuaalisuutta loukatessa loukataan koko ihmisyyttä, mikä tekeekin siitä erityisen traumatisoivaa. (Nipuli & Bildjuschkin 2016.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö tunkeutuu ihmisen yksityisempään alueeseen – kehoon. Lapsella ei ole aikuisen tavoin tietoisuutta kehonsa rajoista tai hyväksyttävästä ja ei-hyväksyttävästä seksuaalisesta käyttäytymisestä, eikä lapsi kykene puolustamaan itseään. Seksuaalinen hyväksikäyttö riistää lapsuutta tuomalla siihen aikuisten maailmaan kuuluvia asioita ja toimintoja. (Laitinen 2004, 121–123.) Laitinen (2004, 121) kuvaa, miten seksuaalinen hyväksikäyttö tulee välillisesti esiin lapsen käyttäytymisessä, puheissa, leikeissä tai piirroksissa. Seksuaalinen hyväksikäyttö voi antaa merkkejä olemassaolostaan kaikessa siinä, miten lapsi ilmaisee itseään ja suhtautuu itseensä. Miten lapsi suhtautuu muihin ihmisiin sekä ympäröiviin asioihin. (em. 2004,121.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö rikkoo lapsen kehon koskemattomuutta ja altistaa hänet kehitystasoonsa nähden liian varhaisille seksuaalisille kokemuksille. Teko vaikuttaa kielteisesti lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja seksuaaliterveyteen. Moninaiset sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät vaikeudet ovat seksuaalista hyväksikäyttöä lapsuudessaan kokeneille tyypillisiä. (Nipuli & Bildjuschkin 2016, 3; Laitinen 2004, 132, 243.) Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tutkittaessa onkin havainnointu, että seksualisoitunut käyttäytyminen on suhteellisen tavallinen oire seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille (Kendall-Tackett, Williams & Finkelhor 1993, 173; Elkovitch, Latzman, Hansen ja Flood 2009, 590; Putnam 2003, 272).

On arvioitu, että noin 10–30 % seksuaalisesti hyväksikäytetyistä lapsista esiintyy seksualisoitunutta käyttäytymistä. Seksualisoitunut käyttäytyminen saattaa ilmetä kehityksellisesti epänormaalina ja ongelmallisena seksuaalisena käyttäytymisenä. Tällainen käyttäytyminen määritellään ikä- ja kehitystasoiseen normatiiviseen seksuaaliseen käyttäytymiseen peilaten. (Wamser-Nanney 2020, 835; Kenny 2018, 32; Elkovitch 2009, 588–591.) Tulee kuitenkin huomioida, ettei seksualisoitunut käyttäytyminen ole selkeä oire tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Seksualisoitunut käyttäytyminen voi olla oire muunlaisesta hyväksikäytöstä, pahoinpitelystä tai laiminlyönnistä (Kenny 2018, 32).

Tässä kandidaatintutkielmassa on tavoitteena tuottaa ymmärrystä seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan vaikutuksista lapsen seksuaalisuuteen. Tarkoituksena on tarkastella tarkemmin lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksia alle 10-vuotiaan lapsen seksuaalisuuteen. Rajaus on tehty iän perusteella kandidaatintutkielman käsitellessä lapsuutta. Rajaus perustellaan sillä, että nuoruus määritellä alkavan noin 10 ikävuoden kohdalla (Kar ym. 2015, 70).

Käsitteellisesti lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö näyttäytyy kirjavana ja määritelmällisesti vaihtuvana. Näin ollen tässä tutkielmassa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö nähdään moninaisia muotoja saavana toimintana, jossa loukataan lapsen oikeutta keholliseen koskemattomuuteen. Toiminnot voivat olla eriasteisia ja -muotoisia, fyysisiä tai seksuaalisia tekoja. Ne voivat olla sukupuolisiin tuntomerkkeihin kohdentuvaa pahoinpitelyä, sukupuoliyhdyntä tai sen yritys tai muu kehollisen koskemattomuuden loukkaus. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö paikantuu yksilötason toimintaan ja se tulee todeksi lapsen ja hyväksikäyttäjän tai -käyttäjien välisessä suhteessa. (Laitinen 2004, 20–21.)

Kandidaatintutkielman aihe on ajankohtainen, sillä seksuaalisuutta loukkaava väkivalta lapsuudessa on universaali yhteiskunnallinen ongelma, sitä esiintyy kulttuurisesti ja historiallisesta ajankohdasta riippumatta. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on läsnä niin kansalaisten arjessa kuin julkituotuna median kautta. Tapauksista puhutaan ja niitä kommentoidaan, samalla ne muokkaavat käsityksiä seksuaalisesta hyväksikäytöstä seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan muotona. (Laitinen 2006, 174). Huomio onkin syytä kiinnittää siihen, miten ymmärrämme ja puhumme lasten seksuaalisuudesta seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen. Kansanterveyden näkökulmasta on syytä kiinnittää huomio fyysisten ja psyykkisten seurausten ohella myös lapsen seksuaaliseen ulottuvuuteen.

2 SEKSUAALISUUTTA LOUKKAAVA VÄKIVALTA LAPSUUDESSA

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on universaali yhteiskunnallinen ongelma, sillä sitä esiintyy kaikissa kulttuureissa ja historiallisesta ajankohdasta riippumatta. Jo esihistoriallisista ajoista lähtien tiedetään, miten lapsia on käytetty tyydyttämään aikuisten seksuaalisia tarpeita. (Humppi 2009, 18; Kenny 2018, 11.) Monet esihistoriallisen ajan bordellien prostituoiduista olivat lapsia, jotka päätyivät bordelleihin ollessaan ei haluttuja tai tienatakseen rahaa köyhälle perheelleen. Antiikin kreikassa poikien seksuaalista hyväksikäyttöä oikeutettiin ajattelemalla sen olevan eräänlainen opetuksen muoto. Historialliset kirjoitukset taasen 1700-luvun Aasiasta ja Afrikasta osoittavat, miten seksuaalinen kanssakäyminen aikuisen ja lapsen välillä oli yleisesti hyväksyttyä. Lapsen seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan laajuus 1500-luvun Englannissa sai puolestaan lainsäätäjät hyväksymään lain, joka suojeli poikia sodomialta sekä alle 10-vuotiaita tyttöjä pakotetulta raiskaukselta. Kuitenkin bordellit, joissa oli lapsia jatkoivat toiminnassa aina vuoteen 1885 asti, kunnes niiden toiminta kiellettiin lainsäädännön nojalla. (Kenny 2018, 12.)

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnustaminen sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ongelmana onkin varsin tuore yhteiskunnallinen ilmiö. Vei esimerkiksi aina 1980-luvulle, että Iso-Britanniassa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö lasten laitoshoidossa tunnistettiin lainsäädännöllisiä toimenpiteitä vaativana yhteiskunnallisena ongelmana (Kenny 2018, 12). Tieteellisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteeksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen riisto nousivat 1970-luvun lopulla, kun julkiseen keskusteluun nousi niin tutkijoiden ja kliinistä työtä tekevien julkaisut aikuisen ja lapsen välisen seksuaalisen kanssakäymisen haitallisuudesta kuin uhrien tarinat koetusta hyväksikäytöstä (Merrick, Greydanus & Palusci 2017, 277-278; Petrie 2011, 340-341) Lapsen asema ylipäättään yhteiskunnassa nousi keskusteluun 1900-luvun loppupuoliskolla, ja vuonna 1989 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa hyväksyttiin *YK:n Lapsen oikeuksien sopimus*. Kansainvälisesti se tuli voimaan vuonna 1990. Lapsen oikeuksien sopimus on lapsia koskeva ihmisoikeussopimus, jonka tärkeänä tavoitteena on terveyden, koulutuksen,

tasa-arvon ja turvan takaaminen kaikille lapsille. (Humppi & Ellonen 2010, 23–25.) Sopimusvaltiot pyrkivät myös artiklan 34 mukaisesti suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston muodoilta (Hinkkanen 2009, 13).

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä keskusteltaessa on hyvä myös tunnistaa kompleksiset sosiaaliset ja kulttuuriset aspektit sekä asenteet. Niin väkivalta, seksi kuin lapsi ovat sosiaalisesti rakennettuja käsitteitä ja toisinaan kulttuurisesti spesifejä ilmiöitä, jolloin seksuaalisen väkivallan tai pahan teon tunnistaminen ei ole täysin yksiselitteistä (Petrie 2011, 332). Esimerkiksi vuonna 2000 Britannia ja Uusi-Seelanti aloittivat rikostutkimukset Pitcairnsaarilla, Iso-Britannian viimeisellä siirtomaalla Tyynellämerellä. Seksuaalinen kanssakäyminen aikuisten miesten ja esimurrosikäisten tyttöjen välillä oli ollut saarella kulttuurisesti ja sosiaalisesti hyväksyttyä monien vuosikymmenien ajan. Osa yhteisön naisista puhuivat tapahtuneesta sosiaalisesti pakotettuna seksinä, raiskauksena. Osa miehistä kyseessä ei ollut hyväksikäyttö eikä raiskaus, vaan tapahtuneessa oli kyse seksuaalisesta käyttäytymisestä, joka nähtiin kulttuurisesti erilaisena. Näin ollen osa naisista koki rikostutkimukset hyökkäävinä heidän sosiaalisesti ja kulttuurisesti erilaista seksuaalista kanssakäymistä kohtaan. (Petrie 2011, 332.) Seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ehkäisytyössä on tärkeää kunnioittaa erilaisia kulttuureja. Väkivaltaa ei kuitenkaan tule oikeuttaa kulttuuriin kuuluvana.

Lapsiavioliitot ja lapsimorsiamet ovat toinen kulttuurisesti erilaisia mielipiteitä ja asenteita sekä ristiriitojakin herättävä yhteiskunnallinen ilmiö. Tiedetään, että erityisesti pakotetuissa lapsiavioliitoissa riski seksuaaliselle hyväksikäytölle ja riistolle sekä väkivallalle kasvaa, ja ne jopa nähdään täysin oikeutettuina (Svanemyr, Chandra-Mouli, Sigurdson Christiansen & Mbizvo 2012; Kenny 2018, 13). Lapsiavioliittojen esiintyvyys vaihtelee niin maiden kuin alueiden välillä. Määrällisesti niitä solmitaan eniten Länsi-Afrikassa, eteläisessä Aasiassa, Pohjois-Afrikassa sekä Latinalaisessa Amerikassa. Eroavaisuuksia näkyy myös maiden sisällä alueittain. Köyhillä, maaseudun alueilla lapsiavioliitot ovat yleisempiä kuin paremmin toimeentulevilla alueilla. (Svanemyr ym. 2012; Kenny 2018, 12–13) Lapsiavioliitot eivät kuitenkaan rajoitu vain globaaliin etelään. Suostumusikä avioliitolle on monissa globaalien pohjoisten maissa lainsäädännön nojalla varsin alhainen. Espanjassa suostumusikä on 13-vuotta; Itävallassa, Bulgariassa ja Saksassa 14-vuotta. Yhdysvalloissa osavaltioittain

suostumusikä vaihtelee aina 13 ikävuodesta 17 ikävuoteen. (Kenny 2018, 13.) Vaikkakin suostumusikä avioliitolle on erillinen asia pakotetusta lapsiavioliitosta. Herättää se kuitenkin pohtimaan sitä, miten alle 18-vuotias voi todellisuudessa täydellä ymmärryksellä ja suostumuksella antaa luvan avioliitolle sekä varhaisille seksuaalisille kokemuksille.

2.1 Käsitteellisiä paikannuksia lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön

Käsitteellinen kirjavuus sekä vaihtuvat määritelmät ovat olleet lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tutkivalle tutkimukselle ja muulle kirjallisuudelle leimallista (Laitinen 2004, 19; Mathews & Collin-Vezina 2019). Suomenkielisessä kirjallisuudessa on muun muassa käytetty termejä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen pahoinpitely ja lapsen seksuaalinen riisto (Laitinen 2004, 19). Englannin kielisessä kirjallisuudessa taasen on käytetty muun muassa käsitteitä child sexual abuse, child sexual assault, child sexual victimization, child sexual exploitation, adverse sexual experiences sekä unwanted sexual experience (Mathews & Collin-Vezina 2019). Käytettyjen käsitteiden määrä on viimeisten vuosien aikana vähentynyt sekä vakiintunut, mutta niiden määrittelystä ei ole edelleenkään selkeää yksimielisyyttä (Laitinen 2004, 19; Mathews & Collin-Vezina 2019, 131). Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön määrittely näyttäytyykin kulttuurisidonnaisena. Se voidaan määritellä joko lainsäädännöllisesti tai osana laajempaa ilmiötä lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. (Humppi 2009, 18.)

Suomessa valtion velvollisuus suojella lapsia hyväksikäytöltä perustuu muun muassa ihmisoikeussopimukseen (Hinkkanen 2009, 13). YK:n lapsen oikeuksien koskevan yleissopimuksen (1989) ohella viranomaisien toimintaa väkivalta- ja hyväksikäyttöepäilyissä säädellään kansallisilla lailla (Humppi & Ellonen 2010, 273). Suomessa lainsäädännöllisesti määriteltynä lapsen seksuaaliseksi hyväksikäyttö tarkoittaa tilannetta, jossa koskettelemalla tai muulla tavoin tehdään alle kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalinen teko, joka on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä, tai saa lapsen ryhtymään sellaiseen tekoon. Suojaikärajaksi on määritelty kuusitoista vuotta, koska tätä nuorempien ei katsota voivan antaa asianmukaista suostumusta sukupuoliyhteyteen tai muuhunkaan seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa. Jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa oleva henkilö lapseen nähden sekä asuu tämän kanssa

samassa taloudessa, on suojaikärajaksi määritelty kahdeksantoista vuotta. (Rikoslaki 2011/540.)

Lainsäädäntö määrittelee myös erikseen törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, kun rikoksen kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa, kun rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai jos rikos aiheuttaa erityistä vahinkoa lapsen ja tekijän luottamussuhteen tai tekijän aseman vuoksi. (Rikoslaki 2011/520.) Lapseen voi kohdistua seksuaalisen hyväksikäytön ohella muita seksuaalirikoksia, jolloin on kysymys väkivallan käyttämisestä seksuaalisen teon yhteydessä. Rikosnimikkeenä voi näin ollen olla raiskaus, pakottaminen seksuaalisen tekoon tai pakottaminen sukupuoliyhteyteen sekä näiden yritykset. (Humppi & Ellonen 2010, 24.)

Seksuaalirikoksia koskevaan lainsäädäntöön ollaan parhaillaan tekemässä kokonaisuudistusta, joka koskettaa myös lapseen kohdistuvaa seksuaalirikoslainsäädäntöä. Uudistuksen myötä mahdollisesti lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö määriteltäisiin lapsenraiskauksena (sukupuoliyhteys) ja seksuaalisena kajoamisena lapseen (muut seksuaaliset teot). Suojaikärajana pysyisi edelleen 16-vuotta ja keskeisenä tunnusmerkkinä olisi suostumuksen puute. Laki ehdottaa myös ehdotonta nuoren lapsen ikärajaa, jolloin alle 12-vuotiaaseen kohdistuvat teot tuomittaisiin aina ankarasti lapsenraiskauksena ja seksuaalisena kajoamisena, ilman arviota suostumuksen puutteesta. (Eduskunta 2021.) Seksuaalirikoslain kokonaisuudistus on tarkoitus antaa eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2021, joten vielä on vaikea arvioida, millaisina muutokset tulevat voimaan. Selkeää kuitenkin on, että pyrkimyksenä on ankaroittaa rangaistuksia.

Kun lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä halutaan tarkastella laajempänä yhteiskunnallisena ilmiönä, näyttäytyy edellä esitetty rikoslain määritelmä ongelmallisena ja monitulkintaisena. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön käsite tulisi sijoittaa väkivaltaan ilmiönä ja keskusteluun seksuaalisesta ja sukupuolisesta häirinnästä, jolloin lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö olisi osa seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Väkiältä käsitettä käytettäessä tulee kuitenkin huomioida, ettei kaikissa hyväksikäyttö tapauksissa ole väkivaltaisia piirteitä, vaan hyväksikäyttö saa moninaisia ilmenemismuotoja. (Humppi 2009, 19.) Huomioitavaa on

myös, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on sukupuolittunutta väkivaltaa. Se jakautuu sukupuolen mukaan; suurin osa tutkimusten ja viranomaisten tietoon tulleista hyväksikäytetyistä lapsista on tyttöjä ja valtaosa hyväksikäyttäjistä on miehiä. He ovat myös pääasiallisia hyväksikäyttäjiä kun uhreina on poikia. (Laitinen 2004, 19; Joki-Erkkilä, Jaarto & Sumia 2012, 133–134.) Sukupuolittuneen väkivallan käsite ottaa myös huomioon hyväksikäytön seksuaalisen ulottuvuuden, joka mahdollistaa hyväksikäyttäjälle mahdollisuuden häpäistä ja altistaa uhriaan. (Laitinen 2004, 19)

Sirpa Taskinen (2003) puolestaan määrittelee lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osaksi laajempaa lasten seksuaalisen riiston käsitettä. Käsite huomio seksuaalisen väkivallan aktiivisen ja passiivisen muodon. Aktiivisella lapsen seksuaalisella riistolla tarkoitetaan seksuaalinelinten pahoinpitelyä, pakotettua yhdyntää ja muita tekoja, jotka loukkaavat lapsen koskemattomuutta sekä johdattamista seksuaaliobjektiksi ja prostituutioon. Passiivisella lapsen seksuaalisella riistolla taas tarkoitetaan lapsen alistamista ikään ja kehitystasoon kuulumattomaan seksuaalisuuteen ja seksuaalisoituneeseen ilmapiiriin. (Taskinen 2003.) Lapsen seksuaalinen riisto tarkoittaa siis kaikkia sellaisia tekoja, joilla loukataan lapsen koskemattomuutta. Se voi olla lapsen keholliseen koskemattomuuteen suuntautuvaa, lapsen altistamista ikään ja kehitystasoon soveltumattomille seksuaaliärsykkeille, lapsen johdattamista seksuaalisen kanssakäymiseen tai lapsen käyttämistä esiintyjänä epäsovivissa konteksteissa, kuten epäsiiveellisissä julkaisuissa tai tilaisuuksissa. (Humppi 2009).

2.3 Tarkennuksia käsitteisiin

Seksuaalisen riiston käsite voidaan myös määritellä suppeammin, jolloin sillä tarkoitetaan niitä toimintoja, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta. Ne voivat olla eriasteisia ja -muotoisia, fyysisiä tai seksuaalisia tekoja. Teot voivat olla sukupuolisiin tuntomerkkeihin kohdistuvaa pahoinpitelyä, sukupuoliyhdyntä tai sen yritys, raiskaus tai muu ruumiillinen koskemattomuuden loukkaus. (Laitinen 2004, 20.) Ne voivat olla lapsen ikään tai kehitystasoon sopimattomille seksuaalisille ärsykkeille altistamista, kuten pornografian katsomista. Seksuaalista riistoa on myös lapsen käyttäminen hyödyksi seksuaalisissa tarkoituksissa, kuten prostituutioon johdattamista tai seksin ostamista

alaikäiseltä. (em. 20.) Eräs seksuaalisen riiston alaryhmä on lapsen kaupallinen seksuaalinen riisto, jolla tarkoitetaan seksuaalista riistoa taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi. Lapsen kaupalliseen seksuaaliseen riistoon kuuluvat muun muassa lapsiprostituutio, lapsiin kohdistuva ihmiskauppa, lapsipornografia, kaupallisessa yhteydessä lapsiin kohdistuva väkivalta sekä lasten järjestetyt pakkoavioliitot, joissa lasta käytetään seksuaalisesti hyväksi. (Hinkkanen 2009, 18 ks. Albense 2007)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on taasen melkein synonyymi lapsen seksuaaliselle riistolle. Se saa moninaisia muotoja paikantuen yksilötason toimintaan, joka loukkaa lapsen oikeutta ruumiilliseen koskemattomuuteen. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tulee todeksi lapsen ja hyväksikäyttäjän tai -käyttäjien välisessä suhteessa. Suhteen motiivina on hyväksikäyttäjän seksuaalisten tarpeiden tyydyttäminen tai seksuaalisen mielihyvän hakeminen lapsen tarpeista välittämättä. Hyväksikäytön muotoutumiseen vaikuttavat lapsen ja hyväksikäyttäjän epätasa-arvoinen asema sekä aikuisen vastuu ja lapsen oikeuksien hämärtyminen. (Laitinen 2004, 21.) Lapsi ei voi ymmärtää, mistä ja miten vakavasta asiasta on kyse. Hän ei voi antaa suostumustaan tai hyväksyntää toiminnalle, eikä lapsella ole välttämättä käsitystä omista oikeuksistaan ja aikuisen vääristyneestä vallankäytöstä. (Laiho 2006, 5.) Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä valta on keskeisessä roolissa, ja se voi ilmetä sekä positiivisena (lahjonta, suostuttelu) että negatiivisena (uhkailu, väkivalta) (Laitinen 2004, 21).

Insestillä puolestaan tarkoitetaan perheen sisäistä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Suppeampi määritelmä käsittää inestien biologisten lähisukulaisten välisenä sukupuoliyhteytenä iästä riippumatta (Tanskanen 2003, 27). Laajemman määritelmään mukaan inesti voi tapahtua biologisten lähisukulaisten lisäksi lapsen ja äiti- tai isäpuolen tai puolisisarusten välillä (Laitinen 2004, 21). Sanderson (2002, 4) on puolestaan määritellyt inestien vielä laajempaan käsittäen myös vanhemman seurustelu- tai tapailukumppanin, perhetutun tai lähinaapurin. Tämän hän perustelee ajatuksella, että lapsi voi osoittaa edellä esitettyjä henkilöitä kohtaan samoja tunnesiteitä ja riippuvuuden tarvetta kuin lapsi, jonka hyväksikäyttäjänä on biologinen lähisukulainen (em. 4). On kuitenkin suositeltavaa rajata inesti-käsitettä kuvaamaan vain tapauksia, joissa on kyseessä sukupuoliyhteys

lähisukulaisten kesken, koska käsite sisältää myös biologisen siteen omaavien aikuisten väliset seksuaalisuhteet (Laitinen 2004, 22).

Pedofilialla tarkoitetaan seksuaalista kiinnostuneisuutta lapsia kohtaan. Pedofiilin kiinnostuneisuus on usein intensiivistä; hän tuntee voimakkaita seksuaalisia mielihaluja, ajatuksia sekä fantasioita lapsia kohtaan. Pedofilialla ei kuitenkaan tarkoiteta samaa asiaa kuin lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä. Henkilö, joka käyttää lasta seksuaalisesti hyväkseen ryhtyy tekoon, kun taas pedofilia ilmenee eri tavoin. Osa heistä haaveilee seksuaalisesta kanssakäymisestä lapsen kanssa ja osa toteuttaa haaveensa, jolloin he syyllistyvät rikokseen. (Kaplan, 2015, 86; Laitinen 2004, 22.) Tärkeää onkin huomioida, etteivät kaikki pedofiilit käytä lapsia hyväkseen, eivätkä kaikki lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyneet ole pedofiileja. Itseasiassa, suurin osa lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyneistä rikollisista ei koe vahvaa seksuaalista kiinnostuneisuutta lapsia kohtaan, vaan tekoon syyllistytään yleisemmin muista syistä, kuten vallan tai kontrollin tarpeen takia. (Kaplan 2015, 86–87.)

2.4 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyys

Vuonna 1994 tehdyn suomalaisen kyselytutkimuksen mukaan seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksia on 6–8 %: tytöistä ja 1–3 % pojista (Sariola & Uutela 1994). Vuonna 2016 tehdyn systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mukaan väljästi arvioituna pohjoismaissa seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyys olisi tytöillä 11–36 % tytöillä ja 3–23 % pojilla. 6–30 % tytöistä ilmoitti kokeneensa hyväksikäyttöä, jossa kehon koskemattomuutta rikottiin. Pojilla puolestaan luku oli 12–11.9 %. Penetroivaa seksuaalista hyväksikäyttöä oli kokenut tytöistä 1.1–13.5 % ja pojista 0.3–6.8 %. (Kloppen, Haugland, Svedin & Mæhle 2016.) Vuonna 2013 Suomessa tehdyn lapsiuhritutkimuksen mukaan noin neljällä prosentilla yhdeksäsluokkalaisista tytöistä oli hyväksikäytöksi luokiteltuja seksuaalikoemuksia. Pojilla puolestaan kokemuksia oli noin yhdellä prosentilla (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2013, 82–83.) Melko tuoreen kansainvälisen meta-analyysin mukaan globaali itseilmoitettu seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyys olisi noin 12 %, tytöillä 18 % ja pojilla 7,6 % (Stoltenborgh, van Ijzendoorn, Euser & Bakermans-Kranenburg 2011).

Kun tarkastellaan viranomaisten tietoon tulleita lapsiin kohdistuneita seksuaalirikoksia, huomataan niiden lisääntyminen. Vuosittain ilmoitettujen rikosten määrä on 2000-luvun aikana kaksinkertaistunut, vuodesta 1980 lähtien viisinkertaistunut (Hinkkanen 2009, 12). Vuonna 2018 poliisille ilmoitettiin noin 1500 lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta, vuonna 2019 luku oli 1709 (Suomen virallinen tilasto 2021). Tilastoitujen rikosten kehitys ei kuitenkaan kerro siitä, että lapsiin kohdistuva seksuaalirikollisuus ilmiönä olisi lisääntynyt, vaan tapausmäärien muutoksen taustalla on viranomaiskontrollin tehostuminen ja kiinnijäämisriskin kasvu. Todennäköisyys tehdä epäilystä rikoksesta rikosilmoitus poliisille on myös kasvanut. (Hinkkanen 2009, 12–12.) Tilastoitujen rikosten todellisuutta väristää kuitenkin rekisteritutkimusten heikko luotettavuus väkivaltarikollisuuden mittarina, niiden jättäessä piiloon valtaosan kokonaisrikollisuudesta (Humppi & Ellonen 2010, 18).

3 LAPSEN SEKSUAALISEN HYVÄSIKÄYTÖN SEURAUKSET LAPSUUDESSA

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on kompleksinen ilmiö. Se ei ole diagnoosi tai häiriö, vaan seuraukset ovat moninaisia riippuen lapsen iästä ja sukupuolesta, hyväksikäyttäjän iästä ja sukupuolesta, lapsen ja hyväksikäyttäjän välisestä suhteesta, hyväksikäytön kestosta ja hyväksikäyttö kerroista sekä muista tekijöistä (Putnam 2003, 269). Seksuaalisesti hyväksikäytetyt lapset edustavat hyvin heterogeenistä ryhmää, jolloin myös seuraukset ovat vaihtelevia ja moninaisia. Yksittäinen oire tai käyttäytymisen muoto ei ole osoitus seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Oireet, joita lapselle saattaa tulla, voivat alkaa heti hyväksikäytön seurauksena tai ne voivat ilmetä viikkojen, kuukausien tai vuosien kuluttua (Kenny 2018, 197). Oireiden yhteydessä puhutaan usein internalisoivista ja eksternalisoivista käyttäytymisen oireista, joihin voi liittyä seksualisoitunutta käyttäytymistä. Eksternalisoivilla oireilla viitataan ulospäin suuntautuviin käytöshäiriöihin, kuten aggressiiviseen ja impulsiiviseen käyttäytymiseen. Internalisoivilla oireilla puolestaan viitataan tunne-elämän häiriöön, jossa oireet kohdistuvat lapseen itseensä, kuten ahdistuneisuus ja masentuneisuus.

Suurelta osaa seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneista lapsista ei löydetä fyysisiä merkkejä tapahtuneesta. Hyväksikäytön kohteeksi joutuneella lapsella saattaa kuitenkin olla ulkoisina merkkeinä turvotusta, haavaumia tai mustelmia genitaalialueilla. Mustelmia, haavaumia ja ruhjeita saattaa myös olla reisien sisäpinnalla. Sukupuolielinten ja virtsaelinten tulehdukset tai suolen toimintaan liittyvät psykosomaattiset oireet saattavat myös viitata tapahtuneeseen hyväksikäyttöön. Unihäiriöt, öinen kastelu sekä syömishäiriö ja vatsakivut saattavat myös aiheutua seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Fyysisiä merkkejä esiintyy myös useammin silloin, kun hyväksikäyttäjänä on ollut perheen ulkopuolinen henkilö. (Kenny 2018, 197; Käypähoito 2001.)

Seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen lapsen psyykkinen oireilu on puolestaan monimuotoista ja voi ilmetä eri kehityksen osa-alueilla. Joillakin lapsilla oireilu saattaa ilmetä kiintymys- ja ihmissuhdeongelmina, toisilla puolestaan tunne-elämän ongelmina tai käyttäytymishäiriöinä. Psyykkiset oireet ovat tyypillistä traumaan liittyvää oireilua, ja usein puhutaan traumaperäisestä stressin oireista (Käypähoito 2001). Lapsi saattaa ikätasoonsa nähden alkaa taantumaan tai käyttäytyminen muuttuu takertuvaksi. Lapsi saattaa olla itkuinen, levoton, ahdistunut taikka masentunut. Uniongelmat, painajaiset ja pelkotilat ovat myös tyypillisiä seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä. (Kenny 2018, 197; Käypähoito 2001; Putnam 2003, 272.) Nämä oireet ovat kuitenkin tavanomaisia muissakin yhteyksissä, kuten laiminlyönnin tai pahoinpitelyn seurauksena. Näin ollen niiden esiintymisestä ei voida suoraan tehdä johtopäätöstä tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. (Kenny 2018, 197, Käypähoito 2001.)

Monella lapsella on seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena eksternalisoivia käyttäytymisen ongelmia ja häiriöitä, kuten seksualisoitunutta käyttäytymistä tai epäsosiaalista käyttäytymistä, aggressiivisuutta tai uhmakkuutta. Lapselle saattaa tulla kognitiivisia ongelmia, kuten keskittymiskyvyn puutetta ja ongelmia koulunkäynnissä. Rikollinen käyttäytyminen tai ajautuminen käyttämään päihteitä ei ole myöskään tavatonta seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille. (Kenny 2018, 197, Käypähoito 2001.)

4 MITÄ SEKSUAALISUUS ON

Seksuaalisuuden määrittelyminen ei ole kovinkaan yksinkertaista. Käsitteenä sen määrittelyminen on vaihdellut ja se on muotoutunut eri aikoina ja erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa (Bildjuschkin 2015, 9). Käsitteenä se on diskursiivisesti muotoutunut, se on puhutun kielen mahdollistama käsite, jonka sisältö on aina historiallinen. Käsitteenä se on aina sidoksissa kulloiseenkin asiayhteyteen sekä määrittelytapaan. (Eerikäinen 2006.) Seksuaalisuuden kokonaisvaltaiseen määrittelyyn vaikuttaa myös keskeisesti sitä ympäröivien käsitteiden, kuten seksi ja sukupuoli hankala ymmärrettävyys, epämääräisyys sekä sekaannukset, jopa sanojen konkreettinen sekoittuminen keskenään aiheita käsittelevissä tutkimuksissa (Karkulehto 2006, 46). Lisäksi teorian ja käytännön välille saattaa syntyä kuilu. Käytännön tasolla ihmiset voivat pitää seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan melko mutkattomana, luonnollisena ja itsestään selvänä, ruumiin ja sen toimintojen sekä nautintojen ja halujen kautta elettyinä sekä koettuna todellisuutena. Samaan aikaan teoreettisella tasolla niitä pidetään fiktiivisinä ja tuotettuina rakenteina. (Karkulehto 2006, 46–47.) Karkulehto (2006, 46) toteaaakin, ettei ole yhtä oikeaa tai useita väriä tapoja selittää seksuaalisuutta.

Bildjuschkin ja Ruuhilahden (2010, 25) mukaan seksuaalisuuden perusta muodostuu arvoista ja ihmiskäsityksestä, jolloin myös seksuaalisuuden määritelmä muuttuu arvopohjan sekä ihmiskäsityksen muuttuessa. Länsimaalaiseen ihmis- ja seksuaalikäsitykseen on historiassa eniten vaikuttanut kristinusko, joka säätelä seksuaalikäyttäytymistä ja -moraalia (Karkulehto 2006, 49). Nykypäivänä vallalla oleva kokonaisvaltainen fyysis-psykososiaalisen ihmiskäsityksen mukaan seksuaalisuus on läsnä elämän kaikilla osa-alueilla. Ihminen on seksuaalinen olento syntymästään kuolemaansa saakka ja seksuaalisuuden ilmentyvät vaihtelevat eri ikäkausina ja yksilöstä toiseen. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 19–26; Bildjuschkin 2015, 47–48.) Seksuaalisuuden ulottuvuuksia voidaan kuvata Greenbergin, Bruessin ja Mullenin (2009) klassisen seksuaaliteorian avulla, jonka mukaan seksuaalisuudessa on kolme ulottuvuutta. Biologinen ulottuvuus pitää sisällään lisääntymisen, syntyvyyden säännöstelyn, seksuaalisen kiihottumisen ja reagoinnin, kasvun ja kehityksen fysiologisen kierron ja sen muutokset sekä fyysisen ulkonäön.

Sosiokulttuuriseen ulottuvuuteen kuuluu uskonnot, lait, kulttuuri ja kansallinen perintö, informaatiovälineet, läheiset ihmiset ja eettisyys. Psykologiseen ulottuvuuteen taas kuuluu kokemukset, käyttäytyminen, ilmaisukyky, opitut asenteet sekä minäkuva ja kehonkuva. (ks. Bildjuschkin 2015, 9.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n (2006) määritelmän mukaan seksuaalisuus on keskeinen osa ihmisyyttä koko elämän ajan sisältäen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen ja mielihyvän sekä suvunjatkamisen. Seksuaalisia kokemuksia ja seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, halut, uskomukset, asenteet, arvot, käyttäytyminen, oppiminen, tutkiminen, leikki, roolit ja suhteet. Seksuaalisuus pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, mutta ihminen ei aina koe tai ilmennä niitä kaikkia. Seksuaalisuuden ilmaisuun ja kokemiseen vaikuttaakin monien biologisten, sosiaalisten, psykologisten, taloudellisten, poliittisten, eettisten, kulttuuristen, historiallisten, oikeudellisten, uskonnollisten ja henkisten tekijöiden vuorovaikutus. (WHO 2006.)

5 SEKSUAALISUUS LAPSUUDESSA

Ihminen on seksuaalinen olento syntymästään asti ja seksuaalinen kehitys jatkuu ihmisen koko elämänkaaren ajan. Seksuaaliseen kehitykseen vaikuttavat monenlaiset biologiset, sosiaaliset, psykologiset ja kulttuuriset tekijät elämänkaaren eri kehitysvaiheissa. (Mandel & Datner 2017, 257). Seksuaalisuus kehittyy psyykkisten, fysiologisten ja hormonaalisten muutosten vuorovaikutuksessa. Seksuaalinen kehittyminen on kuitenkin hyvin yksilöllistä ja tapahtuu omassa yksilöllisessä aikataulussa. (Kenny 2018, 23.) Suurin osa lapsuuden seksuaalisesta käyttäytymisestä on normaalia lapsen kehitymisprosessia, jossa lapsi tutkii omaa kehoaan oivaltaen, miten keho vastaa omaan kosketukseen. Lapsen utelijaisuus kehoaan, omia sekä muiden genitaalialeuita kohtaan on kehityksellisesti odotettavissa olevaa käyttäytymistä. (Kenny 2018, 23; Mandel & Datner 2017, 259.) Arviolta 42–73 prosentilla alle 13-vuotiaista lapsista havainnoidaan jotakin seksuaalista käyttäytymistä (Kellogg 2010).

Lapsen ymmärrykseen seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta käyttäytymisestä vaikuttaa erilaiset tekijät, ei vain lapsen ikä ja kehitystaso, vaan myös perhe, ympäristö, altistuminen seksuaaliselle materiaalille, kulttuuri sekä sosiaaliset normit. Rajaa normaalina ja epänormaalina pidetyn seksuaalisen käyttäytymisen välille on toisinaan haastava tehdä. Useimmiten kuitenkin normaali lapsuuden seksuaalinen käyttäytyminen on ohimenevää ja itseensä rajoittuvaa. (Kenny 2018, 23; Mandel & Datner 2017, 259.) Normaalien lapsuuden seksuaalisen käyttäytymisen ymmärtäminen onkin tärkeää, jotta osataan erottaa sellainen seksualisoitunut käyttäytyminen, jonka tulisi herättää huolta mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai muusta lapseen kohdistuvasta laiminlyönnistä tai pahoinpitelystä.

5.1 Seksuaalioikeudet lapsuudessa

Seksuaalioikeudet ovat kaikkien ihmisten oikeuksia ja täten kaikkien ihmisten ohittamattomia oikeuksia. Seksuaalioikeudet on määritelty seksuaaliterveyden ohella kansainvälisten organisaatioiden toimesta. (Bildjuschkin 2015, 10.) Yhtenäistä konsensusta seksuaalioikeuksista ei ole saavutettu poliittisten jännitteiden, uskontojen moninaisuuden ja kulttuuristen normien vaikutusten vuoksi (Strass & Anderson 2016, 15). Tästä huolimatta määrittelyistä löytyy yhteneväisyyksiä, joiden pohjalta seksuaalioikeuksia voidaan tarkastella. Yksinkertaisimmillaan seksuaalioikeudet tarkoittavat sitä, että yksilöllä on oikeus toteuttaa seksuaalisuuttaan ilman väkivaltaa, pakottamista tai riistoa (Bildjuschkin 2015, 10). Jokaisella on oikeus oman kehon koskemattomuuteen, oikeus tavoitella turvallista ja tyydyttävää seksiä sekä olla vastuullinen omista seksuaalisista valinnoistaan. Lisäksi jokaisella on oikeus kumppanin valintaan ja päätökseen lasten hankinnasta. Keskeistä on myös oikeus tietoon ja koulutukseen sekä seksuaaliterveyttä tukevien palvelujen saantiin. (em. 10–11.)

Seksuaalisuuden ollessa osa lapsuuden normaalia kehitystä, kuuluvat seksuaalioikeudet myös lapsille. Lapsuudessa tutustutaan omaan kehoon ja havaitaan kehojen erilaisuuksia (Väestöliitto 2019, 12). Haetaan turvaa ja mielihyvää kosketuksesta ja läheisyydestä sekä osoitetaan kiintymystä läheisiin ihmisiin. Lapsella tulee olla oikeus kehittyä turvassa omassa tahdissa ja seksuaalisuuden tulisi antaa kehittyä omanlaisekseen ilman häiriöitä.

Lapsi ei kuitenkaan voi tietää omaan kehoonsa liittyvistä oikeuksista, ellei niitä hänelle kerrota. Lasten seksuaalioikeudet ovatkin aikuisten velvollisuuksia, joita aikuisen tulee suojella ja tukea. Näin ollen lapselle tulee kertoa hänelle ymmärrettävällä tavalla, mitkä ovat hänen oikeuksiaan. Lapsen tulee tietää, että hänellä on oikeus päättää omasta kehosta ja itseään koskevista rajoista. Samoin tulee myös puhua niistä asioista, jotka ovat kiellettyjä, jotta suojellaan muiden seksuaalioikeuksia. (em. 12.)

Seksuaalioikeuksien ohella lasten seksuaalioikeuksia suojelee yhdistyneiden kansakuntien lasten oikeuksien yleissopimus, jossa artiklan 34 mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Sopimus velvoittaa sopimusvaltioita ryhtymään tarkoituksenmukaisiin kansallisiin sekä kahden- ja monenvälisiin toimenpiteisiin estääkseen lapsen houkuttelemista tai pakottamista laittomiin seksuaalisiin tekoihin. Estääkseen lasten käytön prostituutiossa tai muussa laittomassa seksuaalisessa toiminnan harjoittamisessa sekä lasten käytön pornografisessa materiaalissa. (Hinkkanen 2009, 13 ks. Yhdistyneet kansakunnat 1989.)

5.2 Seksuaalinen käyttäytyminen lapsuudessa

Seksuaalisen käyttäytymisen muodot ja yleisyys vaihtelevat lapsen iän ja kehitystason mukaan (Kellogg 2010). Kyky fyysisiin seksuaalisiin reaktioihin on olemassa jo sikiöaikana. Ultraääni kuvista on nähty, miten poikasikiöt koskettavat sukupuolielimiään kohdussa, saavat erektiota ja masturboivat. Sukupuolielinten koskettelua ja masturbointia on havainnointu myös tyttösikiöillä. (Malin & Saleh 2014, 47.) Imeväisikäisenä motoristen kykyjen kehittyessä lapset oivaltavat sukupuolielimien kosketuksen tuottaman aistillisen mielihyvän tunteen (Kenny 2018, 23). Siitä koskettaako imeväisikäinen sukupuolielimiään seksuaalisessa tarkoituksessa tuottaakseen mielihyvää, on erinäisiä ajatuksia. Mesman, Harper, Edge, Brandt ja Pemberton (2019, 323–324) toteavat ettei näin olisi, vaikka keho reagoi stimulaatioon samalla tavalla kuin aikuisen keho. Malin & Saleh (2014, 48) puolestaan toteavat, miten imeväisikäinen kokee itseään kosketellessaan samanlaista seksuaalista mielihyvää kuin myöhemmin lapsuudessa ja nuoruudessa.

Taaperoiässä (2–3) lapset oppivat nimeämään kehon osat sekä tulevat tietoisiksi sukupuolieroista ja -rooleista (Greydanus, Pratt & Merric 2016, 3). Heidän leikkinsä ovat tutkivia, estottomia ja spontaaneja. Lapset oppivat asioita kosketuksen, tunteiden, mielikuvituksen sekä näkemisen kautta. Onkin luonnollista, että lapset käyttävät näitä toimintoja ja aisteja tutkiakseen omaa sekä muiden kehoja. (Mesman ym. 2019, 324.) Pienten lasten seksuaalinen käyttäytyminen keskittyy oman alastoman kehon ja sen reaktioiden tutkimiseen. Pienet lapset saattavat koskettaa sukupuolielimiään oivaltaessaan sen tuottavan mielihyvän tunteita. Lapset saattavat toistaa tätä käyttäytymistä, mutta se poikkeaa manuaalisesta itsetyydytyksestä, johon liitetään aikuisen ajatuksia ja tavoitteita. Pienet lapset ennemminkin koskettelevat sukupuolielinten aluetta tavoitellessaan hyvän olon tunnetta, mielihyvää, rauhoittumista tai lohtua. (Mandel & Datner 2017, 260.; Kenny 2018,25)

Lapsille 2–6 vuoden iässä tyypillistä seksuaalista käyttäytymistä on sukupuolielinten koskettaminen yksityisesti tai julkisesti, omien sukupuolielinten esittelemine, itsetyydytys, liian lähellä seisominen sekä alastomien ihmisten katsominen. (Kenny 2018, 25 ks. Friedrich, Fisher, Broughton, Houston, & Shafran, 1998). Puolestaan vähemmän yleistä on stimuloiva seksuaalinen kanssakäyminen toisen lapsen kanssa. Esineen laittaminen toisen lapsen vaginaan taikka peräsuoleen sekä sukupuolielinten välinen kontakti on harvinaista. (Greydanus, Pratt & Merric 2016, 3.) Kun lapsen seksuaalisesta käyttäytymisestä tulee muille häiritsevää, eikä käyttäytyminen lopu vanhempien pyynnöistä huolimatta, ajatellaan käyttäytymisen olevan epänormaalia (Kenny 2018, 27). Lapset, joita ei ole vielä täysin sosiaalistettu valitsevan kulttuurin seksuaalisille normeille, saattavat rikkoa normeja ymmärtämättään. Esimerkiksi tällaista normien rikkomista havaitaan usein pienillä lapsilla, jotka eivät vielä ymmärrä muiden ihmisten henkilökohtaisia koskemattomuuden rajoja. Lapset saattavat istua liian lähellä, hangata kehoaan vasten toisten kehoja, tarttua muiden kehon osista, pyrkiä koskettamaan äidin rintoja vaatteiden alla tai koskettamaan isän sukupuolielimiä. (Kenny 2018, 25.)

Lapsuuden aikaisen normaalin seksuaalisen käyttäytymisen ajatellaan olevan yleisimmillään ja monipuolisimmillaan ikävuosien 2–5 välillä, jonka jälkeen käyttäytyminen vähenee lapsen vanhetessa (Kenny 2018, 25–26; Mandel & Datner 2017, 260–262). Lapsen

tullessa tietoisemmaksi sosiaalisista normeista, erityisesti julkisissa paikoissa, tulee seksuaalisesta käyttäytymisestä pidättyväisempää ja peitetumpää. Käyttäytyminen ei kuitenkaan välttämättä täysin vähene, vaan käyttäytymistä havainnoivat vanhemmat eivät enää huomaa käyttäytymistä lapsen viettäessä enemmän aikaa kodin ulkopuolella. (Kellogg 2010.)

Kouluiässä 6–9 ikävuoden välillä lapsilla havaitaan joitakin seksuaalisen käyttäytymisen muotoja. Nämä käyttäytymisen muodot ovat samankaltaisia kuin muu lapsuuden aikainen seksuaalinen käyttäytyminen. Tyypillistä seksuaalista käyttäytymistä on oman kehon ja sukupuolielimien koskettaminen, joka tapahtuu sosiaalisten normien vaikutuksesta enenevässä määrin kotona yksityisesti. Lapsille tyypillistä käyttäytymistä on myös ”näytä sinun, niin minä näytän minun” tyyppinen sukupuolielimien näyttäminen ikätovereilleen sekä käsistä pitäminen ja tuhmat vitsit. Lapset saattavat myös matkia muilta opittua seksuaalista käyttäytymistä (Mesman ym. 2019, 324–325; Kenny 2018, 28.) sekä kiinnostuneisuus seksiä ja seksuaalista materiaalia kohtaan saattaa herätä (Malin & Saleh 2014, 50).

Seksuaalinen leikki on myös yleistä lapsuudessa ja leikin muodot sekä yleisyys vaihtelevat ikätason mukaan. Leikin avulla lapset käsittelevät koettuja tapahtumia sekä harjoittelevat tulevia (aikuisten) rooleja ja käyttäytymistä. Tyypillisissä seksuaalisissa leikkeissä, joissa lapset tutkivat sukupuolirooleja sekä sukupuolten välisiä sukupuolieroja, ovat esimerkiksi koti ja lääkäri leikit. (Mandel & Datner 2017, 264.) Oman kehon osien näyttäminen ikätovereille ja kiihottumista tuottavan fyysisen kontaktin tutkiminen leikin muodossa ovat normaalia seksuaalista käyttäytymistä. Lapset leikkivät pusuleikkejä, tutkivat aikuisten rooleja fantasioitujen seksuaalisten leikkien muodossa sekä matkivat seksuaalisia akteja nukun avulla. (Mandel & Datner 2017, 264 ks. Lamb & Coakley 1993). Seksuaaliset leikit ikätovereiden kanssa, joissa on tutkivan utelias kiinnostuneisuus alkavat vähenemään noin 10 ikävuoden jälkeen, kun seksuaalinen kiinnostus alkaa kohdentumaan murrosikää kohti tulevissa itsenäiseen oman kehon ja seksuaalisuuden tutkiskeluun. (Mandel & Datner 2017, 264.)

5.3 Epänormaali seksuaalinen käyttäytyminen lapsuudessa

Kuten jo aikaisemmin on esitetty, on normaali lapsen seksuaalinen käyttäytyminen tavallisesti ohimenevää ja itseen rajoittuvaa. Epänormaalina puolestaan pidetään sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka on ikä- ja kehitystasoon nähden epänormaalia, kuten käyttäytyminen, joka alkaa ikätasoon nähden liian varhain tai on kehitystasoon nähden poikkeavaa. Seksuaalinen käyttäytyminen ei myöskään ole ohimenevää, vaan on usein toisille häiritsevää, kuten pakonomainen itsetyydytys. (Kenny 2018, 23, 27.) Kenny (2018, 26–28) on esittänyt 2–6-vuotiaiden lasten normaalin seksuaalisen käyttäytymisen jatkumona, jossa normaalina nähdään käyttäytyminen, joka on yleistä ja tavataan suurimmalla osaa lapsista. Puolestaan epätavallinen ja harvoin esiintyvä seksuaalinen käyttäytyminen on jatkumon toisessa päässä, kuitenkin niin, että käyttäytymistä pidetään vielä normaalina, kunhan se pysyy ohimenevänä ja pääsääntöisesti itseen rajoittavana. Kun seksuaalisesta käyttäytymisestä tulee päivittäistä ja häiritsevää, siihen sisältyy aggressiivisia piirteitä tai osallisena on muita lapsia suurilla ikäeroilla, tulisi käyttäytymisen herättää huoli lapsen hyvinvoinnista. (em. 26–28.)

5–7-vuotiailla lapsilla puolestaan voidaan epänormaalina ja huolta herättävänä seksuaalisena käyttäytymisenä nähdä sellainen käyttäytyminen, johon sisältyy seksuaalista leikkiä yli huomattavasti vanhemman lapsen tai nuoren kanssa sekä muiden lasten genitaalialuiden koskettelua. Epänormaalina seksuaalisena käyttäytymisenä pidetään myös seksuaalisia kohdehäiriöitä, eli seksuaalista paljasteluhäiriötä ja seksuaalista tirkistelyhäiriötä. (Kenny 2018, 28; Terveyskirjasto 2018.) Erityistä huolta herättävää ja epätavallista käyttäytymistä on puolestaan toisten lasten pakottaminen seksuaaliseen toimintaan, omien genitaalialuiden hinkkaaminen toisia vasten, seksuaalinen tietämys, joka ylittää lapsen normaalin seksuaalisen ymmärryksen tason sekä jatkuva seksuaalinen puhe. 8–12-vuotiaille lapsille epänormaalina ja huolta herättävänä seksuaalisena käyttäytymisenä pidetään sellaista seksuaalista käyttäytymistä, johon sisältyy pakonomaista itsetyydytystä, toistuvaa tirkistelyä ja pornografista kiinnostuneisuutta. Huolestuttavaa on myös, jos lapsi pakottaa muita lapsia seksuaaliseen toimintaan tai uhkailee näillä. (Kenny 2018, 28.)

6 SEKSUALISOITUNUT KÄYTTÄYTYMINEN SEKSUAALISEN HYVÄKSİKÄYTÖN SEURAUKSENA

Kendall-Tackett, ym. (1993) nostavat esille systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan, miten lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ovat vakavia ja ne voivat ilmetä moninaisina, kuten seksualisoituneena käyttäytymisenä ja tunne-elämän haasteina. Ajatellaan, ettei ole yhtä selvää oirekuvaa, joka voitaisiin yhdistää seksuaaliseen hyväksikäyttöön, vaan oireet ovat moninaisia ja yksilöllisiä. Tiedetään, että esimerkiksi ikä ja erilaiset seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät tekijät voivat vaikuttaa niin oireiden luonteeseen kuin vakavuuteen. Osalle seksuaalisesti hyväksikäytetyistä lapsista ei puolestaan koskaan tule selviä oireita, joka voi myös johtua siitä, ettei käytetyt tutkimusmenetelmät ole tarpeeksi herkkiä tunnistamaan kaikkia seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä oireita. Oireet voivat myös ilmetä viikkojen, kuukausien tai vuosien kuluttua (Kenny 2018, 33).

6.1 Lapsen seksualisoitunut käyttäytyminen

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tarkasteltaessa on havainnoitu, että seksualisoitunut käyttäytyminen on suhteellisen tavallinen oire seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille (Kendall-Tackett ym. 1993, 173; Elkovitch, Latzman, Hansen ja Flood 2009, 590; Putnam 2003, 272). Seksualisoituneena käyttäytymisenä lapsuudessa nähdään sellainen seksuaalinen käyttäytyminen, joka on alati tunkeilevaa, pakottavaa, loukkaavaa tai kehityksellisesti epänormaalia. Seksualisoitunut käyttäytyminen ilmenee eri tavoin eri ikäryhmissä ja erilaisissa olosuhteissa, mikä tuleekin ottaa huomioon, kun pyritään määrittämään, onko seksuaalinen käyttäytyminen normaalia suhteessa vallitseviin sosiaalisiin normeihin ja lapsen kehitystasoon vai merkki mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Seksualisoitunut käyttäytyminen voi olla myös oire muunlaisesta hyväksikäytöstä, fyysisestä pahoinpitelystä tai laiminlyönnistä. (Kenny 2018, 32; Allen 2017, 189.) Puhuttaessa lapsen käyttäytymisestä seksualisoituneena on hyvä myös huomioida, ettei se aina ole yhteydessä seksuaaliseen mielihyvään tai seksuaaliseen stimulaatioon, vaan käyttäytymisen taustalla saattaa olla utelijaisuutta, ahdistuneisuutta,

huomionhakuisuutta tai muiden seksuaalisen käyttäytymisen matkimista Käyttäytymisellä lapsi voi myös pyrkiä rauhoittamaan itseään. (Elkovitch, Latzman, Hansen & Flood, 2009, 589).

Kenny (2018, 33) on luetellut lapsen seksuaalisen käyttäytymisen piirteitä, joiden tulisi herättää huolta mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Näitä käyttäytymisen piirteitä ovat sellainen seksuaalinen käyttäytyminen, joka ei ole ohimenevää. Käyttäytyminen on häiritsevää, kuten ajallisesti pitkäkestoista itsensä stimulointia ja itsetyydytystä. Itsetyydytykseen liittyy myös salamyhkäisyyttä, eli lapsi yrittää salailla käytöstään aikuisilta. Käyttäytymisessä on osallisena muita lapsia tai nuoria, mutta ikäero sekä fyysinen koko heidän välillään on merkittävä. Käyttäytyminen on pakottavaa, aiheuttaa kipua tai muutoin vahingoittaa toista tai mahdollisesti lasta itseään. Käyttäytymisen ajatellaan myös häiritsevän normaalia lapsen sosiaalista kehittymistä. (Kenny 2018, 33.)

Viimeaikoina on myös enemmän kiinnitetty huomiota lasten sekä lapsen ja nuoren välillä tapahtuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön, ja näistä asioista on myös huolestuttu (Mandel & Datner 2017, 268). Näyttöä on siitä, että seksuaalista hyväksikäyttöä tapahtuu muiden lasten ja nuorten toimesta. Hyväksikäyttöä tapahtuu myös sisarusten ja sukulaislasten keskuudessa. Saattaa myös olla, etteivät lapset kerro lasten ja nuorten keskuudessa tapahtuvaa hyväksikäyttöä aikuisille, koska eivät ymmärrä seksuaalisen leikin väkivaltaista puolta. Usein tapahtuma alkaakin leikistä ja muuttuu vähitellen seksuaalisesti hyväksikäyttäväksi toiminnaksi. Normatiivisen seksuaalisen leikin erottaminen mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä on tärkeää, jotta osataan arvioida ja puuttua ongelmalliseen seksuaaliseen käyttäytymiseen lasten ja nuorten keskuudessa. (em. 268–269.)

Seksualisoituneesta käyttäytymisestä puhutaan myös seksuaalisena ongelmakäyttäytymisenä. Seksuaalisella ongelmakäyttäytymisellä tarkoitetaan sellaista haitallista seksuaalista käyttäytymistä, johon sisältyy intiimejä ruumiinosia (genitaalialueet, rinnat, pakarat, peräaukko) ja joka on luonteeltaan kehityksellisesti sopimatonta tai mahdollisesti haitallista lapselle tai muille, esimerkiksi yritys seksuaalisen kanssakäymiseen sekä oraalinen tai genitaalinen kontakti. Kehityksellisesti sopimaton seksuaalinen

käyttäytyminen ilmenee kehityksellisesti varhaisemmassa vaiheessa kuin pidetään normaalina. Käyttäytymistä tapahtuu usein tai se ei ole kulttuurisesti sopivaa. Käyttäytymisen ajatellaan olevan myös lapselle itselleen haitallista, eikä se lopu, vaikka aikuinen yrittää puuttua siihen, esimerkiksi pakonomainen itsetyydytys. Mahdollisesti haitallisella seksuaalisella käyttäytymisellä puolestaan tarkoitetaan sellaista seksuaalista käyttäytymistä, joka kohdistuu muihin lapsiin tai aikuisiin. Käyttäytyminen ilmenee pakottamisena, voimankäyttönä tai pelotteluna aiheuttaen fyysisiä vammoja tai emotionaalista kärsimystä muille. (Elkovitch ym. 2009, 588–591 ks. Chaffin 2008, 200–201.) Termiä hyperseksuaalisuus käytetään myös toisinaan kuvaamaan lapsen haitallista seksuaalista käyttäytymistä. Hyperseksualisoitunutta käyttäytymistä kuvataan liiallisena, kehityksellisesti ennenaikaisena, pakonomaisena, aggressiivisena sekä sosiaalisesti sopimattomana. (Kenny 2018, 33.)

6.2 Riskitekijöitä seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiselle

Seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiselle altistavia tekijöitä on tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi tiedetään, että lapsen ikä ja sukupuoli voivat vaikuttaa hyväksikäytön seksualisoituneisiin seurauksiin. Toisaalta seksualisoitunut käyttäytyminen on jo pitkään yhdistetty koettuun seksuaaliseen hyväksikäyttöön, mutta hyvin vähän edelleen tiedetään siitä, miten erilaiset seksuaalisen hyväksikäytön muodot ja tekotavat vaikuttavat seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen. (Wamser-Nanney & Campbell 2020, 2–3; Elkovitch ym. 2009, 593.) Seuraavassa tarkastellaan näitä lapseen ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä tekijöitä.

6.2.1 Lapseen liittyvät tekijät

Elkovitch ym. (2009, 591, 593) tuovat esille systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan, miten lapsen ikä on yksi eniten tutkituista tekijöistä, jonka on havaittu vaikuttavan seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen ja oireiden moninaisuuteen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena. He havaitsivat kirjallisuuskatsauksessaan, miten nuoremmat lapset osoittivat vanhempia lapsia useammin seksualisoitunutta käyttäytymistä (em. 593). Saman havainnon on tehnyt myös Kendall-Tackettin ym. (1993, 170) systemaattisessa

kirjallisuuskatsauksessaan; seksuaalisen ongelmakäyttäytymisen esiintyvyys oli suurinta nuorimmassa ikäryhmässä (3–5-vuotiaat). Seksuaalisen hyväksikäytön alkaminen lapsen ollessa alle 3-vuotias, ennustaa puolestaan voimakasta yhteyttä monenlaisiin seksuaalisen käyttäytymisen ongelmiin niin pojilla kuin tytöillä (Elkovitch ym. 2009, 591). On esitetty, että seksualisoituneen käyttäytymisen esiintyminen lapsen ollessa hyvin nuori saattaisi johtua, ainakin jossain määrin, lapsen kypsymättömyydestä. On myös mahdollista, että käytetyt tutkimusmenetelmät, kuten tiedon kartoittaminen huoltajilta, aliarvioi vanhempien lasten oireiden esiintyvyyttä. Vanhemmat lapset voivat olla pidättyväisempiä seksualisoituneen käyttäytymisen suhteen sekä he voivat pyrkiä salaamaan sitä aikuisilta, jolloin käyttäytyminen ei tule aikuisten tietoisuuteen. (Elkovitch ym. 2009, 593.)

Sukupuolen merkityksestä seksualisoituneen käyttäytymisen ongelmille seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä ei ole toistaiseksi selkeää kuvaa. Vaikka sukupuolten välisiä eroja kuvailevat tutkimukset ehdottavat sukupuolten väillä olevan eroja, ovat havainnot epäselviä (Elkovitch ym. 2009, 591). Wamser-Nanney ja Campbell (2020, 2) nostavat myös esille, miten seksuaalisen hyväksikäytön riskitekijöitä tutkittaessa on usein kiinnitetty huomiota lapsen sukupuoleen ja ikään. Kuitenkin sukupuolen ja iän välinen yhteys seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen näyttäytyy epäselvänä. Erityisesti sukupuolen suhteen havainnot ovat epäselviä, mikä saattaa johtua käytetyistä tutkimusasetelmista ja -menetelmistä (Wamser-Nanney & Campbell 2020, 2; Lewis, McElroy, Harlaar & Runyan 2016, 32).

Wamser-Nanney ja Campbell (2020, 2) tuovat esille, miten seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumisen ajankohta saattaisi olla yhteydessä lapsen sukupuoleen. Pojilla on havaittu enemmän seksuaalista ongelmakäyttäytymistä kouluiässä ja puolestaan tytöillä esikouluiässä. Viitettä on myös siitä, että esimerkiksi tytöt saattavat poikia todennäköisemmin oireilla post-traumaattisen stressireaktion oireilla, kuten seksuaalisella ahdistuneisuudella (Elkovitch ym. 2009, 592). Seksuaalisella kiihottuneisuudella hyväksikäytön aikana on havaittu olevan myös vaikutuksia sukupuolittuneisiin seurauksiin hyväksikäytön jälkeen. Hall, Mathews & Pearce (1998, 1054) havaitsivat tutkimuksessaan, miten seksuaalinen kiihottuneisuus teon aikana oli pojilla yhteydessä itseen kohdistuvaan seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen ja tytöillä puolestaan muihin ihmisiin kohdistuvaan

seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen. Toisaalta Banyar, Williams ja Siegelin (2004, 226) mukaan on myös kasvavaa näyttöä siitä, että seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset olisivat samankaltaisia sukupuolesta riippumatta.

Elkovitch ym. (2009, 592) havaitsivat systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessaan lapsen iän ja sukupuolen ohella muita lapseen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat seksuaalisen hyväksikäytön seurauksiin. Näitä tekijöitä on muun muassa tunteiden sääntely, selvitysmekanismit ja kiintymystyyli, aikaisempi traumahistoria sekä jo olemassa olevat psykopatologiset oireet tai häiriöt, kuten masennusoireet. Samaisessa kirjallisuuskatsauksessa havaittiin myös, että sillä, ketä lapsi syyttää tapahtuneesta hyväksikäytöstä, on vaikutusta seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen. Lapset, jotka osoittivat kehityksellisesti odotettavissa olevaa seksuaalista käyttäytymistä, syyttivät tapahtuneesta hyväksikäytöstä hyväksikäyttäjää. Sen sijaan lapset, jotka osoittivat seksuaalista ongelmakäyttäytymistä, syyttivät useimmiten itseään tapahtuneesta hyväksikäytöstä. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyvät henkilöt pyrkivät myös usein manipulatiivisin keinoin syyllistämään lasta tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ja esimerkiksi lapsen seksuaalinen kiihottuneisuus teon aikana on hyväksikäyttäjälle tehokas tapa syyllistää lasta itseään (Hall ym. 1998, 1054).

6.2.2 Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät tekijät

Tutkimuksissa on havaittu, että perheen sisällä tapahtunut seksuaalinen hyväksikäyttö, vaginaalinen tai anaalinen penetraatio, hyväksikäyttäjien määrä sekä hyväksikäytön ajallinen kesto ja hyväksikäyttökerrat ovat yhteydessä vakavimpiin seksuaalisen käyttäytymisen häiriöihin, kuten seksuaalisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen. Lapsen ja hyväksikäyttäjän välinen suhde näyttää ylipäätään olevan merkittävä tekijä seksualisoituneen käyttäytymisen ja psyykkisten häiriöiden ilmaantumiseen. Seksuaalisen hyväksikäytön muodot ja tekotavat vaikuttavat myös siihen, millaisia seurauksia teolla on lapseen. Esimerkiksi tiedetään, että tyttöjä hyväksikäyttää useammin perheenjäsen, kun taas poikia perheen ulkopuolinen henkilö. Pojat saattavat myös kokea enemmän voimankäyttöä hyväksikäytön yhteydessä. (Wamser-Nanney & Campbell 2020; Elkovitch ym. 2009, 592; Friedrich ym. 2001, 2003.)

Hall, Fred ja John (2002, 305) ovat esittäneet myös, miten seksuaalisoitunut käyttäytyminen olisi yhteydessä lapsen kokemaan hyväksikäytön muotoon ja siihen, millaiseen rooliin hyväksikäyttäjä asettaa lapsen teon aikana. Tutkimuksessaan he havaitsivat lapsen seksuaalisen kiihottuneisuuden, hyväksikäytön aikana tapahtuneen itsetyydytyksen ja lapsen osallisuuden määrän teon aikana (aktiivinen-passiivinen) olevan yhteydessä seksuaalisoituneen käyttäytymiseen ilmaantumiseen, erityisesti interpersoonalliseen (muita lapsia tai aikuisia osallisena käyttäytymisessä) seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen sekä pakonomaiseen itsetyydytykseen ja seksuaalisiin ajatuksiin. Mitä vakavammasta seksuaalisen hyväksikäytön muodosta oli kyse, sitä vakavempaa seksuaalinen ongelmakäyttäytymien näyttäytyi. (em. 2002, 305–308.)

Hyväksikäyttäjän sukupuolella saattaa myös olla merkitystä seksuaalisen hyväksikäytön seurauksiin. Tiedetään, että suurin osa hyväksikäyttäjistä on miehiä ja useimmiten miehet käyttävät myös poikia seksuaalisesti hyväkseen. (Banyard ym. 2004, 224–225.) Duncan ja Williams (1998, 786) nostavat esille mahdolliset erilaiset seuraukset pojille, joita ovat hyväksikäyttäneet miehet, jolloin hyväksikäytöllä voi olla pitkäaikaisia seurauksia pojan myöhempiin seksuaalisiin uskomuksiin ja seksuaaliseen identiteettiin. Toisaalta naiset käyttävät poikia seksuaalisesti useammin hyväkseen kuin tyttöjä, jolloin pojat saattavat itse vähätellä tekoa ja sen vakavuutta. Ajatellen, että teko on ollut osa normaalia seksuaalista sosiaalistumista, jossa stereotyyppisesti pojilta odotetaan varhaisia seksuaalisia kokemuksia. (Banyard ym. 2004, 225.)

6.3 Seksuaalisoituneen käyttäytymisen teoreettiset mallit

Tämän hetkinen empiirinen kirjallisuus ehdottaa kahta teoreettista mallia lapsuuden seksuaalisoituneen käyttäytymisen etiologiasta. Nämä ovat traumatisoitu seksuaalisuus (traumatic sexualization) ja kehityopsykopatologinen malli (developmental psychopathology). (Allen 2017, 190.) Traomatisoitu seksuaalisuus on Finkelhor ja Brownen (1985) luoma teoreettinen malli, joka korostaa seksuaalisen hyväksikäytön muovaavia vaikutuksia. Teoreettisessa mallissa on eroteltu kaksi syy-seuraussuhteen mekanismia, joiden mukaan lapselle kehittyi seksuaalisoitunutta käyttäytymistä seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena. Ensimmäisen mekanismin mukaan seksuaalinen hyväksikäyttö mahdollistaa

sosiaalisen oppimiskokemuksen, jossa lapselle kehittyy epäterve uskomus seksuaalisesta käyttäytymisestä toiminnallisena työkaluna. Lapsi uskoo, että seksuaalisella käyttäytymisellä voi saavuttaa haluttuja tavoitteita, kuten huomiota. Toinen mekanismi puolestaan käsittää post-traumaattisen stressin kehityspolkuja, jossa lapsi kokee seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyviä tunkeilevia ajatuksia ja merkittävää kiihottuneisuutta, joiden seurauksena lapsi tekee seksuaalisia tekoja. (Allen, 2017, 190 ks. Finkelhor & Brownen 1985.) Kehityopsykopatologisessa malissa puolestaan viitataan seksuaalisen hyväksikäytön ja emotionaalisen sekä käyttäytymisen ongelmien väliseen yhteyteen lapsuudessa, kuten post-traumaattisen stressihäiriön oireisiin, itseään vahingoittavaan käyttäytymiseen ja seksuaalisen käyttäytymisen ongelmiin (Allen 2017, 190; Elkovitch 2009, 590).

Edellä esitetyissä teoreettisissa malleissa nostetaan esille post-traumaattisen stressin oireiden yhteys seksualisoituneeseen käyttäytymiseen, näin ollen yhteyttä on hyvä tarkastella tarkemmin. Tutkimuksessaan Wamser-Nanney ja Campbell (2020) selvittivät ovatko tietyt seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät tekijät, hyväksikäyttöön liittyvät stressitekijät (tunteet syyllisyydestä ja häpeästä, teon muistaminen, oikeudenkäynti ym.) sekä post-traumaattisen stressin oireet yhteydessä seksuaaliseen ongelmakäyttämiseen seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen. Tutkimuksessa oli osallisena 254 seksuaalisesti hyväksikäytettyä lasta, iältään 2–12-vuotiaita tyttöjä ja poikia. He havaitsivat tutkimuksessaan, miten post-traumaattisen stressin oireet olivat yhteydessä seksuaaliseen ongelmakäyttämiseen, jopa vahvemmin kuin esimerkiksi lapsen liittyvät tekijät, kuten ikä ja sukupuoli.

Post-traumaattisen stressin oireiden ja seksuaalisen ongelmakäyttämisen välinen yhteys on huomattu aikaisemmissakin tutkimuksissa. Allen, Thorn ja Gully (2015) havaitsivat tutkimuksessaan, miten seksuaalisesti hyväksikäytetyt lapset raportoivat enemmän emotionaalista ja traumaan liittyvää oireilua yhdessä seksuaalisen ongelmakäyttämisen kanssa kuin verrokkiryhmä, jossa lapsia oli käytetty seksuaalisesti hyväksi, mutta heillä ei havaittu seksuaalista ongelmakäyttämistä. Tätä havaintoa vahvisti myös huoltajille suunnattu kysely, jossa vanhemmat raportoivat lapsellaan enemmän internalisoivaa ja eksternalisoivaa oirehdintaa yhdessä seksuaalisen ongelmakäyttämisen kanssa (Allen

ym. 2015, 138–139). Havaintoa voidaan mahdollisesti selittää sillä, että seksuaalinen hyväksikäyttö kasvattaa yleisiä ahdistuksen oireita lapsessa, jotka manifestoituvat post-traumaattisen stressin oireilla ja seksuaalisella ongelmakäyttäytymisellä. (Wamser-Nanney & Campbell 2020, 3.)

Jos post-traumaattisen stressin oireet ovat yhteydessä seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen, voitaisiin sillä mahdollisesti selittää, miksi toiset seksuaalisesti hyväksikäytetyistä lapsista oirehtivat seksualisoituneella käyttäytymisellä, ja toiset eivät. Wamser-Nanney ja Campbell (2020) toteavatkin, että tarvitaan lisää tutkimusta post-traumaattisen stressin oireiden yhteydestä seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen. Näin voitaisiin paremmin ymmärtää yksilöllistä vaihtelua seksuaalisen ongelmakäyttäytymisen oireissa seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena. Post-traumaattisen stressin oireiden ja seksuaalisen ongelmakäyttäytymisen yhteyden ymmärtäminen on myös tärkeää seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten kanssa työskentelevien näkökulmasta. Yhteyden ymmärrystä tarvitaan, jotta osataan antaa tarkoituksenmukaista hoitoa lapsille sekä psykoedukaatiota lapsen läheisille. (Wamser-Nanney ja Campbell, 2020, 9; Allen 2015, 139.)

7 POHDINTA

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vakava lapsen perus- ja seksuaalioikeuksien loukkaus, erityisesti sen loukatessa lapsen kehollista koskemattomuutta. Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä saattaa olla vakavia fyysisiä, psyykkisiä ja seksuaalisia seurauksia, jotka vaikuttavat lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Seksuaalinen hyväksikäyttö jättää lapsen kehoon kätketyn tunne-elämyksen, joka on sanaton möykky, ahdistava sisäinen pahaolo, jota lapsen voi olla vaikea hahmottaa tai sanoittaa (Laitinen 2004, 219). Laitinen (2004, 244) kuvaa, miten lapsuuden tapahtumissa seksuaalisuus on kytketty moninaisesti sukupuoleen, valtaan ja väkivaltaan, mikä muovaa lapsen ja tulevan nuoren kokemusta itsestä seksuaalisena olentona. Lapsen kehollinen koskemattomuus ja minuus on rikottu tietyltä osin lopullisesti, kun tapahtunutta ei saa tekemättömäksi. (em. 244.)

7.1 Tutkielman keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkasteltiin tuota kehoon kätkeynyttä tunne-elämystä, joka saattaa tulla välillisesti esiin lapsen seksuaalisessa käyttäytymisessä. Tutkielman tavoitteena oli tarkastella lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksia alle 10-vuotiaan lapsen seksuaalisuuteen. Erityisenä tarkastelun kohteena oli lapsen seksualisoitunut käyttäytyminen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena. Tutkielman aikana eräs tärkeimmistä oivalluksista liittyi siihen, miten lapsen seksualisoituneesta käyttäytymisestä ei voida tehdä suoraa johtopäätöstä tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Seksualisoitunut käyttäytyminen voi olla myös oire muunlaisesta pahoinpitelystä, kaltoinkohtelusta tai laiminlyönnistä. Seksualisoitunut käyttäytyminen ei myöskään aina ole yhteydessä seksuaaliseen mielihyvään tai stimulaatioon, vaan käyttäytymisen taustalla saattaa olla muita tekijöitä, kuten ahdistuneisuutta, utelijaisuutta, huomionhakuisuutta tai lapsi toistaa opittua seksuaalista käyttäytymistä.

Kandidaatintutkielman tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että seksualisoitunut käyttäytyminen on suhteellisen tavallinen seuraus seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille. Seksualisoitunut käyttäytyminen itsessään voi kuitenkin ilmetä moninaisina oireina ja erilaiset lapseen tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät tekijät voivat vaikuttaa oireiden luonteeseen ja vakavuuteen. Koska rajaa normaalina ja epänormaalina pidetyn seksuaalisen käyttäytymisen välille on haastavaa tehdä, tulee seksualisoitunutta käyttäytymistä peilata normaaliin seksuaaliseen käyttäytymiseen kehityksen eri tasoilla. Selkein rajaus, joka normaalin ja epänormaalien välille on voitu asettaa, on näkemys siitä, miten normaali lapsuuden seksuaalinen käyttäytyminen on ohimenevää ja pääsääntöisesti itseensä rajoittuvaa (Kenny 2018, 23; Mandel & Datner 2017, 259). Kun lapsen seksuaalinen käyttäytyminen häiritsee muita, se ei ole ohimenevää, käyttäytymisessä on muita osallisena tai kun se mahdollisesti vahingoittaa lasta itseään tai muita, tulisi käyttäytymisen herättää huoli mahdollisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Erityisen huolestuttavaa on, jos lapsi esimerkiksi pyrkii asettamaan esineitä genitaalili- tai oraalialueilleen tai vastaavasti pyrkii stimuloimaan seksuaalisen kanssakäymiseen, oraaliseen tai genitaaliseen kontaktiin toisen lapsen kanssa.

Oireista puhuttaessa viitataan myös usein internalisoiviin, eksternalisoiviin ja interpersoonallisiin oireisiin, jotka määräävät ikään kuin seksualisoituneen käyttäytymiseen suuntaa ja kohdetta. Seksualisoitunut käyttäytyminen voi näin ollen kohdentua lapseen itseensä (internalisoiva), se voi kohdentua ulospäin (eksternalisoiva) tai käyttäytyminen voi kohdentua toisiin ihmisiin (interpersoonallinen). Osalle puolestaan ei koskaan tule selviä oireita tai ne voivat ilmetä viikkojen, kuukausien tai vuosien kuluttua. Mahdollista on myös, etteivät käytetyt tutkimusasetelmat ja -menetelmät ole tarpeeksi herkkiä tunnistamaan kaikkia seksualisoituneen käyttäytymisen oireita lapsuudessa, jolloin ymmärrys lapsen seksualisoituneesta käyttäytymisestä on rajallista. Erityisesti, koska lapsen seksuaalista käyttäytymistä havainnoi ja raportoi useimmiten lapsen huoltaja tai muu aikuinen (Mandel & Datner 2017, 268).

Kandidaatintutkielmassa tarkasteltiin myös riskitekijöitä seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiselle seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen. Näitä altistavia tekijöitä on tutkittu jonkin verran, mutta hyvin vähän edelleen tiedetään siitä, miten esimerkiksi erilaiset seksuaalisen hyväksikäytön muodot ja tekotavat vaikuttavat käyttäytymisen ilmaantumiseen. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, miten tietyt hyväksikäyttöön liittyvät tekijät vaikuttavat seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen, erityisesti vakavampiin ja moninaisempiin seksuaalisen käyttäytymisen ongelmiin, kuten seksuaalisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen (Wamser-Nanney & Campbell 2020; Elkovitch ym. 2009, 592; Friedrich ym. 2001, 2003). Erityisesti hyväksikäyttäjän ja lapsen välisellä suhteella näyttää olevan merkittävä vaikutus seksualisoituneen käyttäytymisen ja psyykkisten häiriöiden ilmaantumiseen. Tiedetään myös, että vaginaalinen tai anaalinen penetraatio, hyväksikäyttäjien määrä sekä hyväksikäytön ajallinen kesto ja hyväksikäyttökerrat ovat yhteydessä seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen (Wamser-Nanney & Campbell 2020; Elkovitch ym. 2009, 592; Friedrich ym. 2001, 2003)

Eniten tutkittuja riskitekijöitä puolestaan ovat lapseen liittyvät tekijät, kuten ikä ja sukupuoli. Eniten seksualisoitunutta käyttäytymistä esiintyykin nuorempien lasten ikäryhmässä (2–5-vuotiaat). Havaintoa on osaltaan kirjallisuudessa selitetty lapsen kehityksellisellä kypsyttömyydellä sekä käytettyjen tutkimusmenetelmien oireita aliarvoivalla vaikutuksella sekä vanhempien lasten pidättyväisyydellä. Lapsen tulessa tietoisemmaksi

kulttuurin vallitsevista seksuaalisista normeista, tulee seksuaalisesta käyttäytymisestä pidättyväisempää ja peitetumpää, jolloin aikuisten on sitä vaikeampi huomata (Kenny 2018, 25). Saattaakin olla, että seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantuminen myöhemmin lapsuudessa jättää seksualisoituneen käyttäytymisen tietyllä tapaa katvealueelle aikuisten katseelta, eikä vanhempien lasten käyttäytymien tule näin kokonaisuudessa tutkittavan tiedon piiriin, jolloin ymmärrys lapsen seksualisoituneesta käyttäytymisestä seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena jää rajalliseksi. Toisaalta, jos seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyy tarpeetonta salamyhkäisyyttä, on siihen syytä kiinnittää huomiota.

län ja sukupuolen välinen yhteys seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen näyttöä puolestaan edelleen epäselvänä, erityisesti sukupuolen. Sukupuolten välisiä eroja kuvailevat tutkimukset ehdottavat, että sukupuolten välillä olisi eroja, mutta havainnot ovat epäselviä (Elkovitch ym. 2009, 591). Tämä saattaa myös johtua siitä, ettei juurikaan ole tutkimusta, jossa olisi vertailtu sukupuolten välillä ilmeneviä oireita saman tutkimuksen sisällä. Havaintojen epäselvyys saattaa johtua myös käytetyistä tutkimusasetelmista ja -menetelmistä. Toisaalta on mahdollista, ettei eroja oireissa juurikaan löydy sukupuolten välillä, vaan mahdollisia selittäviä tekijöitä seksualisoituneelle käyttäytymiselle olisi yksilöllisemmät piirteet, kuten temperamentti ja resilienssi erot. Mahdollista on myös, että sukupuoliin liittyvät erot selittyvät seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumisen ajankohdalla tai itse hyväksikäyttäjään liittyvillä tekijöillä, kuten sukupuolella ja millaiseen rooliin hän on asettanut lapsen teon aikana.

Lapsen iän ja sukupuolen ohella on myös muita lapseen liittyviä tekijöitä, jotka voivat mahdollisesti vaikuttaa seksuaalisen hyväksikäytön seksuaalisiin seurauksiin, kuten lapsen aikaisempi traumahistoria, jo olemassa olevat psykopatologiset oireet ja häiriöt sekä lapsen selviytymismekanismit. (Elkovitch 2009, 592.) Tästä päästäänkin kandidaatintutkielman toiseen tärkeään oivallukseen, eli seksualisoituneen käyttäytymisen teoreettisiin malleihin. Empiirisen kirjallisuus ehdottaa kahta teoreettista mallia lapsuuden seksualisoituneen käyttäytymisen etiologiasta. Nämä ovat traumaattinen seksuaalisuus ja kehityspsykologinen malli. Esitetyissä malleissa molemmissa nostetaan esille post-traumaattisen stressin oireiden yhteys seksualisoituneeseen käyttäytymiseen. Onkin esitetty, että seksuaalinen hyväksikäyttö kasvattaa yleisiä ahdistuksen oireita lapsuudessa, jotka manifestoituvat post-

traumaattisen stressin oireilla ja seksuaalisoituneella käyttäytymisellä (Wamser-Nanney & Campbell 2020, 3).

Wamser-Nanneyn ja Campbellin (2020) tutkimuksessa havaittiin, miten post-traumaattisen stressin oireet olivat vahvemmin yhteydessä seksuaaliseen ongelmakäyttäytymiseen, kuin esimerkiksi lapseen liittyvät tekijät. Post-traumaattisen stressin oireiden yhteys seksuaalisoituneeseen käyttäytymiseen voisi mahdollisesti selittää sitä, miksi toiset seksuaalisesti hyväksikäytetyistä lapsista oireilevat seksuaalisoituneella käyttäytymisellä, ja toiset eivät. Saattaakin olla, että seksuaalisoitunutta käyttäytymistä seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen selittää enemmän traumaan liittyvät tekijät kuin esimerkiksi lapseen liittyvät tekijät. Trauman traumaattisuus puolestaan riippuu siitä, miten se koetaan ja tulkitaan. Lapsella teon traumaattisuus riippuu myös kehitystasosta ja ymmärryksestä.

7.2 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Tutkielma on kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena ja tavoitteena on ollut tarkastella lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksia alle 10-vuotiaan lapsen kehittyvään seksuaalisuuteen. Kirjallisuuskatsauksen laatimisessa luotettavuutta ja eettisyyttä on pyritty huomioimaan koko tekoprosessin ajan. Luotettavuutta ja eettisyyttä pohdittiin muun muassa tutkielman aiheen valinnassa ja rajaamisessa sekä lähteiden valinnassa. Esiteltujen tutkimusten valinnassa onkin noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä ja ne on pyritty valitsemaan mahdollisimman objektiivisesti. Tiedonhakua ei kuitenkaan ole toteutettu systemaattisesti, mistä johtuen kaikkea saatavilla olevaa aiheeseen liittyvää tutkimusta ei välttämättä onnistuttu hyödyntämään.

Tutkielmaan liittyvät erilaiset valinnat, kuten aiheen ja iän rajaaminen on tuotu näkyväksi ja perusteltu, jotta tutkielma olisi eettisesti mahdollisimman kestävä. Tutkielmassa on myös pyritty tarkastelemaan aihetta eri sukupuolet huomioiden. Näin ollen tutkielmaan on pyritty valitsemaan tutkimuksia, jotka käsittelevät yhdessä tai erikseen tyttöjä sekä poikia. Sukupuolten väliset erot, kuten myös niiden epäselvät havainnot on tuotu näkyviksi. Tutkielmasta on kuitenkin tutkimustiedon vähyyden vuoksi rajattu pois muun sukupuoliset ja transsukupuoliset lapset.

Tutkielmassa on myös huomioitu, miten lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on sukupuolittunutta väkivaltaa jakautuen sukupuolen mukaan. Tiedetään, että suurin osa tutkimusten ja viranomaisten tietoon tulleista hyväksikäytetyistä lapsista on tyttöjä ja valtaosa hyväksikäyttäjistä miehiä. Näin ollen tutkielman tulokset eivät välttämättä anna todellista kuvaa seksuaalisoituneen käyttäytymisen ilmaantumisesta ja oireista seksuaalisen hyväksikäytön jälkeen, koska tutkittua tietoa pojista on vähemmän saatavilla kuin tytöistä. Toisaalta myös havainnot sukupuolten välisistä eroista ovat epäselviä, mikä saattaa vääristää seksuaalisoituneen käyttäytymisen todellista oirekuvaa. Tutkielmassa ei myöskään analysoitu tarkemmin naisia seksuaalisen hyväksikäytön tekijöinä, mutta tekijän sukupuolen mahdolliset vaikutukset seksuaalisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen pyrittiin yleisellä tasolla nostaa esille.

Tutkielmassa käytetyissä lähteissä on pyritty huomioimaan niiden luotettavuus ja eettisyys sekä asianmukainen käyttö. Lähteitä on käytetty runsaasti, monipuolisesti ja tutkielman tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tutkielmassa käytetty kirjallisuus koostuu vertaisarvioituista artikkeleista, oppikirjoista, aiheeseen perehtyneiden tutkijoiden kirjoituksista ja virallisista raporteista. Tutkielmassa on pyritty hyödyntämään niin suomalaista kuin kansainvälistä aineistoa, jotta aiheesta saadaan mahdollisimman laaja ja monipuolinen kuva. Tutkielmassa ei kuitenkaan ole tehty tarkempaa arvioita kulttuurien välillä esiintyvistä eroista ja kulttuurin vaikutuksista seksuaalisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiseen. Harva tutkimus on tarkastellut näitä eroja, mutta jotakin yhdenmukaisuutta epänormaalin seksuaalisen käyttäytymisen välillä ilmenee eri kulttuureissa (Mandel & Datner 2017, 259).

Tutkielmassa on myös pyritty tarkkuuteen, vältetty omia tulkintoja sekä kokemusten, mielipiteiden ja oletamusten esiin tuomista. Tutkielmassa objektiivisuuteen on pyritty niin, ettei siihen valittu esimerkiksi omia ennakkokäsityksiä tukevia lähteitä, joka myös nostetaan esille pohdintaosuudessa tärkeiden oivallusten kautta. Tutkimuksista ei myöskään poimittu vain tuloksia vahvistavia pointteja, vaan lähteitä on pyritty analyttisesti arvioimaan. Pohdintaosuudessa puolestaan tulkinnat on pyritty perustelemaan tutkittuun tietoon nojaten.

7.3 Tutkielman merkityksellisyys ja esiin nousseet jatkotutkimusaiheet

Tutkielman tulokset ovat merkityksellisiä, koska lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on universaali yhteiskunnallinen ilmiö. Sitä esiintyy kaikissa kulttuureissa ja historiallisesta ajankohdasta riippumatta. Vaikkakin prosentuaalisesti voisi arvioida lapsen seksuaalisen hyväksikäytön olevan (esim. Suomi) melko marginaalinen ongelma, on jokainen prosentti ja yksittäinen tapaus liikaa. Lapsen perusoikeuksien mukaan lasta on suojeltava väkivallalta sekä kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta (YK 1989). Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vakava lapsen kehon koskemattomuuden loukkaus altisten hänet kehitystasoonsa nähden liian varhaisille seksuaalisille kokemuksille. Teko vaikuttaa kielteisesti lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, seksuaaliterveyteen ja kehittyvään seksuaalisuuteen, jolloin kyseessä on erityistä huolta herättävä kansanterveydellinen ongelma.

Tutkielmassa analysoitujen tutkimusten perusteella todettiin seksualisoituneen käyttäytymisen olevan suhteellisen yleinen seuraus seksuaalisesti hyväksikäytetyille lapsille. Kuitenkin hyvin vähän edelleen tiedetään siitä, miten erilaiset hyväksikäytön muodot ja tekotavat vaikuttavat seksuaalisen hyväksikäytön seksualisoituneisiin seuraksiin. Tutkielman tulosten perusteella voitiin arvioida, että mitä vakavammasta tekotavasta on kyse ja mitä läheisempi suhde lapsella on hyväksikäyttäjään, sen todennäköisempää seksualisoituneen käyttäytymisen ilmaantumien on (Wamser-Nanney & Campbell 2020; Elkovitch ym. 2009, 592; Friedrich ym. 2001, 2003). Mahdollisesti tekotapa vaikuttaa myös oireiden moninaisuuteen ja vakavuuteen. Tutkittua tietoa kaivataan kuitenkin lisää, jotta ymmärretään paremmin teon ja sen seksualisoituneiden seurausten välistä yhteyttä. Erityisesti siitä, miksi toisille lapsista ilmaantuu seksualisoitunutta käyttäytymistä, ja toiset puolestaan saavuttavat adaptiivisemmän toiminnan tason, eli selviytyvät tapahtumasta vähemmillä oireilla.

Erityisen mielenkiintoista adaptiivisuuden tason ymmärtämisestä tekee se, että teko voi olla itsessään samanlainen kahden eri lapsen kohdalla, mutta seuraukset saattavat olla täysin erilaiset. Elkovitch (2009, 592) havainnoi, miten lapsen iän ja sukupuolen ohella monet muut lapseen liittyvät tekijät vaikuttavat seksuaalisen hyväksikäytön seksuaalisiin seurauksiin,

kuten lapsen aikaisempi traumahistoria, jo olemassa olevat psykopatologiset oireet ja häiriöt sekä lapsen selviytymismekanismit. Tärkeää olisikin ymmärtää, miten nämä tekijät, esimerkiksi aikaisempi traumahistoria, vaikuttavat oireiden ilmaantumiseen ja moninaisuuteen niin lapsuudessa kuin myöhemmin nuoruudessa ja aikuisuudessa.

Tiedon tuottaminen on tärkeää myös hoidollisesta näkökulmasta, jotta tunnistetaan ne lapset, jotka mahdollisesti saavat oireita ja ymmärretään millaisia hoidollisia interventioita heille tulisi kohdentaa. Lupaava teoreettinen malli seksuaalisoituneen käyttäytymisen ilmaantumiselle on post-traumaattisen stressin ja seksuaalisoituneen käyttäytymisen välinen havaittu yhteys (Wamser-Nanney & Campbell 2020). Näin seksuaalisoitunut käyttäytyminen ymmärretään traumaan liittyvänä oireiluna ja lapsille voidaan kohdentaa trauman hoitoon liittyviä interventioita, joissa seksuaalisoitunut käyttäytyminen otetaan huomioon traumaan sisältyvänä oireiluna. Tutkimustiedon tuottamaa ymmärrystä tarvitaan kuitenkin lisää siitä, millaiset mekanismit ja prosessit vaikuttavat trauman kehittymiseen ja seksuaalisoituneen käyttäytymisen väliseen yhteyteen. Erityisesti pienillä lapsilla, kun trauman traumaattisuuteen ajatellaan vaikuttavan se, miten se koetaan ja tulkitaan sekä lapsilla kehitystaso ja ymmärrys.

Tutkielman tuloksissa tuotiin myös esille, miten vanhemmilla lapsilla seksuaalisesta käyttäytymisestä, niin normaalista kuin epänormaalista, tulee iän myötä pidättyväisempää ja peitettympää, jolloin aikuisten on sitä vaikeampi huomata (Kenny 2018, 25). Näin ollen on mahdollista, että vanhemmilla lapsilla seksuaalisoitunut käyttäytyminen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena ei koskaan tule aikuisten tietoisuuteen. Kun lapsen seksuaalisoitunut käyttäytyminen jää aikuisten silmien alla katvealueelle, on mahdollista, että lapsi kärsii oireistaan yksin ja vailla ymmärrystä. Näin seksuaalisoituneen käyttäytymisen oireet voivat mahdollisesti kulkea lapsen mukana aina läpi nuoruuden aikuisuuteen asti ilman, että kukaan aikuinen osaa niistä huolestua ja niihin puuttua. Lisää ymmärrystä ja tutkittua tietoa tarvitaankin siitä, miten seksuaalisoitunut käyttäytyminen kulkee mahdollisesti elämänkaareissa mukana. Erityisen tärkeää tutkitun tiedon tuottama ymmärrys on oireiden preventiivisestä näkökulmasta tarkasteltuna. Jos oireiden ilmaantumiseen osataan puuttua varhain jo lapsuudessa, lievittykö seksuaalinen oireilu mahdollisesti nuoruudessa ja aikuisuudessa?

LÄHTEET:

Albense, Jay (2007) Commercial sexual exploitation of children: What do we know and what do we do about it? U S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice. Issues in International Crime (Dec. 07), NIJ Special report. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/215733.pdf>

Allen, Brian (2017) Children with sexual behaviour problems: clinical characteristics and relationship to maltreatment. Child psychiatry and human development. 48:2, 189-199. DOI:10.1007/s10578-016-0633-8

Allan, Brian, Thron, Brian & Gully, Kevin J. (2015) A comparison of self-reported emotional and trauma-related concerns among sexually abused children with and without sexual behaviour problems. Child maltreatment. 20:2, 136-140. <https://doi.org/10.1177/1077559514566864>

Banyard, Victoria L., Williams, Linda M., & Siegel, Jane A. (2004) Childhood sexual abuse: a gender perspective on context and consequences. Child maltreatment. 9:3, 223-218. <https://doi.org/10.1177/107755904266914>

Bildjuschkin, Katariina (2015) Seksuaalikasvatuksen tueksi. Terveysten ja hyvinvoinninlaitos. Työpäperi 35/2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-542-4>

Bildjuschkin, Katariina & Ruuhilahti Susanna (2010) Millaista seksuaalikasvatusta tarvitaan ja miksi? Teoksessa Katariina, Bildjuschkin & Susanna, Ruuhilahti (toim.) Selkee! Turku: Turun kaupunki, sosiaali-ja terveystoimen julkaisuja, 6/2010, 64-69.

Chaffin, Mark, Berliner, Lucy, Block, Richard, Cavanagh Johnson, Toni, Friedrich, William N., Garza Louis, Diana, Lyon, Thomas D., Page, Ina Jacqueline, Prescott, David S. & Silovsky, Jane F. (2008) Report of the ATSA task force on children with sexual behaviour problems. Child maltreatment. 13:2, 199-218. <https://doi.org/10.1177/1077559507306718>

Duncan, Lauren E. & Williams, Linda M. (1998) Gender role socialisation and male-on-male vs. female-on-male child sexual abuse. Sex roles. 39, 765-785. <https://libproxy.tuni.fi/login?url=https://www-proquest-com.libproxy.tuni.fi/scholarly-journals/gender-role-socialization-male-on-vs-female-child/docview/9859950/seq-2?accountid=14242>

Eduskunta (2021) Seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 kokonaisuudistus. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/seksuaalirikoksia-koskevan-rikoslain-20-luvun-kokonaisuudistus.aspx

Eerikäinen, Hannu (2006) Halu ja nautinto järjen haasteena. Teoksessa Taina, Kinnunen & Anne Puuronen (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Tampere: Tammer-paino Oy, 13-43.

Elkovitch, Natasha, Latzman, Robert D., Hansen, David J. & Flood, Mary Fran (2009) Understanding child sexual behaviour problems: A developmental psychopathology framework. *Clinical psychology review*. 29, 586-598. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.06.006>

Finkelhor, David & Browne, Angela (1985) The traumatic impact of child sexual abuse: conceptualization. *American journal of orthopsychiatric*. 55:4, 530-541. doi: 10.1111/j.1939-0025.1985.tb02703.x

Friedrich, William N., Fisher, Jennifer, Broughton, Daniel, Houston, Margaret & Shafran, Constance R (1998) Normative sexual behavior in children: a contemporary sample. *Pediatrics*. Official journal of the American academy pediatrics. 101:4. DOI: <https://doi.org.libproxy.tuni.fi/10.1542/peds.101.4.e9>

Greengerb, Jerold S., Bruess, Clint E. & Mullen, Kathleen D. (2009) *Sexuality, insights and issues*. United states of America: Vm. C. Brown Inc.

Greydanus, Donald E., Pratt, Helen D. & Merrick, Joav (2016) *Sexuality in childhood and adolescence*. Teoksessa Joav, Merrick & Donald E., Greydanus (toim.) *Sexuality: some international aspects*. Hauppauge, New York: Nova science Publishers, 1-31.

Hall, Darlene Kordich, Mathews, Fred & Pearce, John (1998) Factors associated with sexual behavior problems in young sexually abused children. *Child abuse and neglect*. 22:10, 1045–1063. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(98\)00078-7](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(98)00078-7)

Hinkkanen, Ville (2009) *Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tutkimus rangaistuskäytännöstä ja seksuaalirikosten uusimisesta*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja. 92. Helsinki.

Humppi, Sanna-Maria (2009) *Lapsen seksuaalisen hyväksikäyttö rikosilmoituksissa*. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes print oy.

Humppi, Sanna-Maria & Ellonen, Noora (2010) *Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapaustunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö*. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 40. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes print oy.

Joki-Erkkilä, M., Jaarto, M. & Sumia, M. (2012) *Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö*. Teoksessa A. Söderholm & S. Kivitie-Kallio (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Kaplan, Margon (2015) Taking pedophilia seriously. *Washington and Lee law review*. 72:1, 75–170. Tulostettu 9.11.2020.

Karkulehto, Sanna (2006) *Seksuaalisen ruumiin modernit teoriat*. Teoksessa Taina, Kinnunen & Anne Puuronen (toim.) *Seksuaalinen ruumis*. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Tampere: Tammer-paino Oy, 44–70.

Kellogg, Nancy D. (2010) Sexual behaviors in children: evaluation and management. American family physician. 82:10, 1233-1238. <https://libproxy.tuni.fi/login?url=https://www-proquest-com.libproxy.tuni.fi/scholarly-journals/sexual-behaviors-children-evaluation-management/docview/2454418202/se-2?accountid=14242>

Kendall-Tackett, Kathleen A., Williams, Linda & Finkelhor, David (1993) Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. Psychological bulletin. 113:1, 164-180. <https://oce-ovid-com.libproxy.tuni.fi/article/00006823-199301000-00009/HTML>

Kenny, Diana T. (2018) Children, Sexuality and Child Sexual Abuse. London: Routledge. Tulostettu 18.9.2020 <https://www-taylorfrancis-com.libproxy.tuni.fi/books/9781315109329>.

Käypä hoito (2001) Suomalaisen lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lasten psykiatryhdistyksen asettama työryhmä. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkiminen. Kustannus Oy Duodecim. <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo92045.pdf>. Viitattu 21.02.2021.

Laiho, Mari (2006) Seksuaalisen hyväksikäytön kokemukset lapsuudessa ja avun tarve aikuisena. Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisuja B14. Helsinki: Edita prima Oy. <URN:NBN:fi:amk-2016070113474>

Laitinen, Merja (2004) Häväistyt ruumiit, rikutut mielet. Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere: Vastapaino.

Lamb, Sharon & Coakley, Mary (1993) "Normal" childhood sexual play and games: differentiating play from abuse. Child abuse & neglect. 17:4, 515-526.

Lewis, Terri, McElroy, Erika, Harlaar, Nicole & Runyan, Desmond (2016) Does the impact of child sexual abuse differ from maltreated but non sexually abused children? A prospective examination of the impact of child sexual abuse on internalizing and externalizing behavior problems. Child abuse and neglect. 51, 31-40. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.11.016>

Mandel, Alyse & Datner, Ellen (2017) Sexual behaviours in children with developmental disabilities. Journal of alternative medicine research. 9:3, 257-284. <https://libproxy.tuni.fi/login?url=https://www-proquest-com.libproxy.tuni.fi/scholarly-journals/sexual-behaviors-children-with-developmental/docview/2137104638/se-2?accountid=14242>

Malin, Martin H. & Saleh, Fabian M. (2014) Sexual development and behaviour in children and adolescents. Teoksessa Fabian M., Saleh, Albert, Grudzinskas, JR. & Abigail, Judge (toim.) Adolescent sexual behavior in the digital age. New York: Oxford University Press, 43-61.

Mathews, Ben & Collin-Vezina, Delphine (2019) Child sexual abuse: Toward a conceptual model and definition. Trauma, violence and abuse. 20:2, 131-148. <https://doi.org/10.1177/1524838017738726>

McAlinden, Anne-Marie (2012) `Grooming` and the sexual abuse of children. Institutional, internet, and familial dimensions. United Kingdom: Oxford University Press.

Mesman, Glenn R., Harper, Shannon L., Edge, Nicola A., Brandt, Tiffany W. & Pemberton, Joy L. (2019) Problematic sexual behaviour in children. Journal of paediatric health care. 33:3, 323-331. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2018.11.002>

Merrick, Joav, Greydanus, Donald E & Palusci, Vincent (2017) Child abuse and neglect in a historical perspective. International journal of child and adolescent health. 10:3, 275-284. <https://libproxy.tuni.fi/login?url=https://www-proquest-com.libproxy.tuni.fi/scholarly-journals/child-abuse-neglect-historic-perspective/docview/1992202794/se-2?accountid=14242>

Nipuli, Suvi & Bildjusckin, Katariina (2016) Hoitoketju seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa kokeneen auttamiseksi. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, julkaisuja 2016. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-625-4>

Pearlman-Avnion, Shiri, Cohen, Noa & Eldan Anat (2017) Sexual well-being and quality of life among high functioning adults with autism. Sexuality and disability. 35:3, 279-293. DOI:[10.1007/s11195-017-9490-z](https://doi.org/10.1007/s11195-017-9490-z)

Petrie, Stephanie (2011) Violence, sex and the child. Teoksessa Jennifer M., Brown & Sandra L., Walklate (toim.) Handbook on sexual violence. Taylor and Francis Group, 331–352. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=957739>

Putnam, Frank W. (2003) Ten-year research update review: child sexual abuse. Journal of the American academy of child and adolescent psychiatry. 42:3, 269-278. <https://doi.org/10.1097/00004583-200303000-00006>

Rikoslaki. 2011/540. Annettu Helsingissä 20.05.2011

Sanderson, Christiane (202) Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito. Unipress.
Sariola, Heikki & Uutela, Antti (1994) The prevalence and context of child sexual abuse in Finland. Child abuse & neglect. 18:10, 827–835.

Seksuaalikasvatuksen tueksi (2015) Katariina Bildjusckin (toim.) Terveiden ja hyvinvoinninlaitos työpaperi 2015:35. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TY%C3%962016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos ja pakkokeinotilastot (verkkojulkaisu). Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/rpk/index.html> Viitattu: 2.3.2021.

Stoltenborgh, Marje, van IJzendoorn, Marinus H., Euser, Eveline M. & Bakermans-Kranenburg, Marian J. (2011) A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of prevalence around the world. Child maltreatment. 16:2, 79-101. <https://doi.org/10.1177/1077559511403920>

Strass, Ann M. & Anderson, Ragnar (2016) Definitions and debates: sexual health and sexual rights. *The brown journal of world affairs*. 22:2, 7-23.

Svanemyr, Joar, Chandra-Mouli, Venkatraman, Sigurdson Christiansen, Charlotte & Mbizvo, Michael (2012) Preventing child marriages: first international day of the girl child "my life, my right, end child marriage". *Reproductive health*. 9:31. DOI:10.1186/1742-4755-9-31

Taskinen, Sirpa (2003) Uudet ohjeet lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittämiseksi: asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Oppaita / Sosiaali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Stakes 2003.

The united nations. Convention on the rights of child 1989. https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?_ga=2.234916098.2089017526.1613826330-1281501843.1613826330 Viitattu 20.02.2021.

Väestöliitto (2019) Seksuaalioikeudet. Kamomilla, Ilmonen, Elina, Korhonen, Laura, Lipsanen, Riikka, Kaukoranta & Sanna, Kotiranta (toim.) Väestötietosarjan osa 29. https://www.hyvakysymys.fi/uploads/2019/12/12839351-valmiswebseksuaalisuusosoikeus_julkaisu_2019_sisus_web.pdf

Wamser-Nanney, Rachel (2020) Sexual behaviour problems and premature termination from paediatric trauma-focused treatment among sexually abused children. *Journal of traumatic stress*. 33:5, 835-842. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1002/jts.22518>

Wamser-Nanney, Rachel & Campbell (2020) Childhood sexual abuse characteristics, abuse stress and PTSS: ties to sexual behaviour problems. *Child abuse & neglect*. 105, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104290>

Whittle, Helene, Hamilton-Giachritsis, Catherine, Beech, Anthony & Collins, Guy (2012) A review of online grooming: Characteristics and concerns. *Aggression and violent behavior* (2013) 18, 62-70. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.09.003>

World health organization (2006) Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health. 28-31 January 2002, Geneva. https://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf?ua=1 Viitattu

World health organization (2017) Sexual health and its linkages to reproductive health: an operational approach.

<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/258738/9789241512886-eng.pdf;jsessionid=E22462F47CE19849291E679824112611?sequence=1>

Yle uutiset 02.04.2019 Anne-Mari raiskattiin aikuisena, ja vasta se sai hänet tajuamaan lapsena tapahtuneen seksuaalisen hyväksikäytön.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/04/02/ann-mari-raiskattiin-aikuisena-ja-vasta-se-sai-hanet-tajuamaan-lapsena> Viitattu 08.10.2020.